Porto opłacono ryczałtem.

Ч. 2. (384) Різдво Христове 1927. Ціна цего подвійного числа 40 сот. Рік IX.

# УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС

політично-економічний орган.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Український Голос" Перемишль, Побереже ч. I.

Конто П. К. О. в Варшаві № 142.807. Передплата в краю виносить 10 зол. річно, 5·50 зол. піврічно, 3 зол. чвертьрічно. В Чехії квартально 18 ч. к. (передплату в Чехословаччині складати на конто Адм. „Укр. Голосу" в Zivnostenska Banka Praze). Для Франції 80 фр. річно, для Америки 2½ дол. річно.

Ціна прим. 25 с.

Редактор приймає щодня від год. 1½—2½.
Рукописів Редакція не звертає.
Неоплачених писем не приймається.

Тарифа оголошень за текстом за 1 вірш міліметровий одно шпальтовий (сторона має 6 шпальт анонсових) 0·24 зол. пол для дрібних промисл. укр. інстит. 0·16 зол. п. Дрібні оголошення по 0·15 зол. п. за слово, найменше дрібне оголошення 1 зол. п., для шукаючих праці подані безпосередно до Адм. по 0·10 зол. п. за слово Оголошення в тексті 150% дорожші на першій стороні 300% дорожші. Рахунки платні і заскаржальні в Перемишлі, а замовляючий анонс вже тим самим без застережень годиться на це.

М. ЛІМНИЦЬКИЙ.

## ПІД РІЗДВО.

Традиційним звичаєм засяде за Святвечерю українська сімя. Як рікрічно від віків. І залунає чарівна пісня — спадщина наших предків, що вкладали в неї найсвятіщі дрожання душі. І попливуть спомини. Вітатимуть між нами ті, що давно відійшли, і ті, що головами наложили на Визвольному Шляху нації. І згадаємо тих, що страждають за тюремними кратами, і тих, що скитаються по чужих країнах. Зникнуть на хвилю кордони, що поорали кровю напоєну Українську Землю. Зникнуть на хвилю ріжниці, засіяні ріжними домами неволі. І згадаємо це свято радости в памятному році Всенароднього Зриву, коли „від Кавказу по Сян лиш один був лан"...

І мимо всіх жахіть, які доводилось нам переживати, скажемо собі: а прецінь — щасливі ми, яким доля пощастила бути свідками і учасниками подій на Українській Землі, про які наші батьки, діди, прадіди тільки в снах горячих могли мріяти.

Бо чи думав хто з нас на початку 1917 р., що мрія найкращих духів України так скоро здійсниться, що ми — сучасне покоління доживемо хвилі, в якій над Київом і Львовом повіватимуть українські державні прапори?

Хто з нас не тямить Святвечора 1915 року? В Карпатах ревіли гармати; на дні душі плакав образ мучеників з австрійських шибениць, Талергофів і Терезієнштадтів; перед очима маячіли московські кибітки, якими вивожено на Сибір цвіт українського народу Галицької Землі...

А за Збручем погашено останні видимі огники національного життя. Здавалося, прийшла повна руїна мозольних надбань останніх поколінь, остання глава в історії українського народу.

А з провалів наших синіх гір продирається на сумом вкриті галицькі села леґенда Українського Січового Війська. Ясний промінь в глибокій пітьмі... Минуло кілька літ і мов фенікс з руїн воскресла Українська Держава. Сталося чудо. І саме те, що воно було тільки чудом, а не виборенним, поколіннями підготовлюваним, 40-міліонами у слушний час здійснюваним фактом, не зуміло сучасне покоління всеціло зберігти несподіваного подарунку долі. А всеж, коли прийшов розвал царської Росії та Австрії, український народ промовив слово на всіх просторах своїх земель, зазначуючи свою волю кровю найкращих синів сучасного покоління. Україна покрилася тисячними могилами героїв. Чи булоби це можливе без того вкладу в наші національні змагання, який дали останні ґенерації народних робітників, що черпали свою національну свідомість з огнистих сторінок Кобзаря? Ні! Без їхньої підготовчої праці німом німувалаби Україна підчас Великої Революції Сходу, її сини застелювалиби виключно чужі побоєвища в боротьбі за інтереси своїх гнобителів. Якщо підготовча праця духових батьків сучасного покоління вспілаби була ширше і глибше запустити коріння в усі верстви суспільности, як довга і широка Українська Земля, Українська Держава сьогодня диктувалаби свою волю всім сусідам. А так, наш найвищий ідеал все ще не здійснений..

Та цей короткий період істнування Соборної Української Держави, який ми пережили, буде тою могутньою силою, що не дасть спокою ні нам, ні нащадкам нашим, що буде гнати синів України на подвиги, страждання і смерть, доки не здійснять заповітів тих, що не вернули до рідної хати з героїчної мандрівки. Ця сила розточує свій чудодійний вплив щораз ширше. В широких народніх масах утверджується переконання: Україна — це єдиний шлях до щастя всіх верств українського народу, Україна — це історія українського племени з його ясними і темними сторонами; Україна — це ми, з нашими прикметами і хибами; Україна — це творчість, муки і труди минулих поколінь, нас сучасників і наших нащадків; Україна — це величня місія українського народу на Сході Европи, якої ніхто не виконає крім нього.

Святвечір... Залунає по всій Україні: „Слава во вишніх Богу і на землі мир і во человіцех благоволеніє"... І ці слова вливатимуть в душі наші тиху радість, а одночасно й смуток. Тиху радість, бо вони були бальсамом і творчим подразком, для многих - многих поколінь. В них черпали наші предки віру в людство і людину. А й смуток нас огорне, бо може ніколи досі так мало спокою не було в душах людських, як саме тепер, після світової завірухи. Не має спокою поміж народами, не має його в лоні поодиноких народів і їхніх суспільних верств, що більше: не має його в душі окремої одиниці. Хто читає ґазети, знає, як страшенно розлилася филя деморалізації після военного лихоліття, Людина людині вовком стає. Для нації поневоленої це явище з окрема небезпечне. Вона свою мету може осягнути тільки збірним зусиллям, тільки однозгідністю думки всіх своїх верств, внутрішною здисциплінованістю кожної своєї одиниці. Инакше грозить повна розтіч і замісць зближення до мети, віддалення від неї. Не закриваймо очей: деморалізація вкрадається всіма щілинами. Сьогорічні Загальні Збори „Рідної Школи" і „Просвіти" являються поважною пересторогою. Филя вбийчої демаґоґії і ненависти, тої дикої, сліпої ненависти людини до людини тільки тому, що вона неісповідує віри в спасення „інтернаціональної" доктрини, вкрадаються навіть на ті ділянки національного життя, які досі оминала.

До боротьби з цим заливом деморалізації мусить станути ціле наше громадянство. Винесім-жеж таку постанову в сьогорічне свято Різдва Христового.

## КОЛЯДА „РІДНІЙ ШКОЛІ".

Принявся у нас красний, патріотичний звичай, що вся коляда, призбирана в часі Різдвяних свят, має бути передана нашій всенародній установі „Рідна Школа". Цей звичай започаткували всі центральні українські установи з Його Високопреосвященством Митрополитом Андреєм Шептицьким на чолі.

Супроти того кожда громада мусить сповнити цей святочний обовязок і постаратись, щоб колядники колядували в кождій хаті, щоб кождому уможливити сповнення патріотичного обовязку — дати офіру для „Рідної Школі". Супроти того, що вся коляда призначена для „Рідної Школи", треба занехати колядованнє на инші місцеві потреби, щоби не розбивати всенародної акції в хосен „Рідної Школи".

Як минулого року, так і цего року Головна Управа „Рідної Школи" оповістить виказ всіх громад з квотою, яку кожда заколядувала для „Рідної Школи". Тому між громадами повинно бути благородне суперництво, щоб як найбільше заколядувати. Цілий світ буде читати цей виказ, а добра слава кождої громади вимагає, щоб вона стояла в тім виказі з поважною квотою.

Почин до коляди повинні дати сільські установи як читальні, кооперативи, соколи, луги, ради громадські, місцева інтеліґенція і всі свідомі громадяне. Конечністю є, щоб з селянами ходили колядувати і інтеліґенти. Особливо університетська і ґімназійна молодь без виїмків повинна колядувати разом з сільською молодіжею.

Належито зорґанізована коляда скріпить сили „Рідної Школи і дасть їй змогу сповняти свій обовязок. Тому до діла! Нехай кожде село старається заколядувати найбільше!

Христос раждається!

Др. Дмитро Левицький.

## Національний табор і північно-західні землі.

Умовини, в яких доводиться боротися північно-західним українським землям за свої права, куди гірші, чим в Східній Галичині. Конституційні свободи там ще більше обкроєні ніж у нас. Преса звязана по рукам і ногам. Конфіскати ґазет відбуваються там в той спосіб, що ґазету закривається і цілий склад (черенки) забірається. Годі збагнути, що на думку львівської прокуратури має право писати українська ґазета у Львові та ще тяще розчовпати волинських прокураторів: вони конфіскують передруки з львівської української преси, отже речі, що вже перейшли одну цензуру.

Одиноким засобом порозуміння місцевих громадян — це гостина в приватному помешканню. І так там наші люде роблять: коли мають які громадські справи обговорити, сходяться в домі одного з громадян. Та й за це бувають нераз великі прикрости з боку адміністраційні влади. Всюди на Волині вештаються тайні аґенти.

Влада там утотожнює обяви національного руху з большевизмом, чого ярким доказом великий процес у Володимирі Волинськім, де на 151 обжалованих всього 10-тьох призналося до большевизму, а решта це наші селяне — націоналісти. Другий подібний процес розпочинається в недовзі в Луцьку. На лаві обжалованих засяде 64 членів луцької „Просвіти", які в дійсности не мають нічого спільного з большевизмом. Мимоходом не від речі буде зазначити, що медвежу прислугу цим жертвам нашого лихоліття зробили комуністичні посли Приступа і Пащук. Їх одного разу поліція ніби „через помилку" арештувала і забрані у них папери дали підставу до поставлення понад дві сотні людей на лаву обжалованих.

Більшою перепоною в громадській праці Волинян є єдине під сонцем явище: богато людей, що живуть тут здавен—давна, головно з поміж інтеліґенції, не має права горожанства. Отже такій людині без права горожанства, коли бере участь в громадській праці, грозить кожної хвилі видалення з границь Польщі і відставлення до большевицької границі. А там вона наражена на певну тюрму, а часом і на смерть. І ще одно: на північно-західних землях нашим землякам приходиться боротися з двома націями: з Поляками і Москалями. Міста там перед революцією були змосковщені, як у нас спольщені. І до нині сидить по тамошніх містах богато Москалів, що захопили в свої руки найважніщі громадські установи, а головно впливову там і богату православну церкву. Елемент московський напливовий і незвязаний з територією, пішов відразу на службу Польщі (на кожному кроці маркуючи свою льояльність). Очевидно, Поляки виграють цей елемент проти відпорного досі і замкненого в собі українського населення.

Серед таких умовин, природна річ, боротьба українського народу є на цих землях більше утруднена і ускладнена ніж в Галичині. Це не значить, щоби на північно західних землях не було національної свідомости. Навпаки. Вона є стихійна і буває нераз навіть яркіща ніж у нас. Наглядно проявилася вона підчас виборів 1922 р., в яких Українці не тільки здобули всі мандати на своїй етноґрафічній території, а навіть здобули мандати на території мішаній, з польською та білоруською більшістю.

З вродженої ненависти до Москви, яка давила там кожний прояв українського життя, північно-західні Українці уважають своєю найблищою метою здавити у себе московський рух, а це тим більше, бо знають, що богато з тих, що тепер признаються до Москалів, є на ділі обмосковлеными Українцями, які ради наживи перейшли перед війною в московський табор. Тому в першій мірі розпочали Волиняки боротьбу за українізацію православної церкви, щоби таким способом відібрати позиції Москалям, взяти в свій заряд матеріяльні засоби, а що найважніще: захопити під свій вплив цей великий засіб культурного і національного освідомлення, яким являється церква.

Завдяки ворожости до Москалів — волинські Українці з великим недовірям відносяться до Харкова, уважають харківське правительство за ставленника Москви, а большевицьку науку за московський товар. Взагалі на Волині є більша відпорність на всяку інтернаціональну доктрину, ніж у нас декому здається. Тому невірною є думка, поширювана в Галичині, немовби то „Сельсоюз" (зглядно тепер „Сельроб") мав поважний вплив на північно-західних землях, а через своє злиття з галицькими „народовольцями" перший переломив „сокальський кордон". Навпаки. Можна сміливо сказати, що поза кількома послами не має там ні одного інтеліґента, який погоджувавсяби з інтернаціональною плятформою сельсоюзівців (тепер сельробівців) [illegible] тільки дуже дрібне число їхніх прихильників. Очевидно, не беремо тут в рахубу платних аґітаторів і тих людей, які, зневірившись в успіх наших змагань, пішли за взором давніх галицьких москвофілів і перенялися політичним русофільством (зневірилися у власні сили і надіються, що зовнішна сила змінить празно—державне становище), хоча ця остання ґрупа людей далека від інтернаціональних кличів. „Сокальський кордон" зачав на ділі ломати і успішно це проводить дальше національний табор. І то або члени Обєднання, або люде, що стоять на плятформі Обєднання і тільки з тактичних оглядів формально не вступили до партії. Перші переломили „сокальський кордон" наші теперішні посли, які ще перед виборами 1922 р. навязували взаємини з тодішним проводом трудової партії. І трудова партія визнала їх опісля представниками всіх західно-українських земель, отже й Східної Галичини. Богато теж причинилися наші волинські посли до уздоровлення відносин в національному таборі і до повстання Українського Національно - Демократичного Обєднання. Після повстання Обєднання вони являються його найкарніщими членами. Вслід за цими політичними актами став національний табор ломити „сокальський кордон" на кооперативному і культурно-освітному полі.

Йде єднання на просвітянському полі, чого яскравим виявом недавній зїзд в Рівному. Йде єднання на кооперативному полі, чого доказом приступлення тамошніх кооп. установ до львівського Ревізійного Союза Пороблено заходи в справі одноцільної акції на полі шкільництва під кермою Рідної Школи. Спільними зусиллями поставлено там теж пресу (тижневики „Українська Громада" і „Нарід" та журнальчик присвячений в першу чергу справам українізації церкви „—На варті"). Значить, національний табор переломив „сокальський кордон" не на папері, а реальною роботою.

Годі тут не згадати про прислугу, яку нам віддали волинські посли в устроюванню політичних віч в Галичині. В деяких повітових осередках вперше вдавалося зібрати людей на спільну раду тільки завдяки приїздови посла, бо повітові кацики ніяк не хотіли дати дозвіл на звичайне віче. І за це все належитьсь їм наша вдячність.

Тепер мусимо повести розбудову наших взаємин дальше. Наші звязки мусять прибрати масовий характер. Мусимо помогти північно-західним землям в політичній орґанізації, в їх культурно-освітній та економічній праці. Мусимо прийти їм з помічю не тільки в людях а й в матеріяльних засобах. Хоча у нас не переливається, хоча у нас замало засобів і для нас самих, всеж це треба нам зробити в імя єднання для здійснення величньої мети національного табору, з щирим серцем, з радої душі.

Д. Донцов.

## Герої фрази.

В жадній нації не панує так над цілим життям *фраза*, як в нашій нації. Чи се вплив польщини з її замилуванням до шопки, до пози, — чи московщини з її „прінціпіяльним" пустомельством? — Може бути, але се не змінцняє сумного факту.

В останні часи у нас розпаношилась „самостійницька" фраза, або „державницька" дурійка. Ні одна ґрупа політична не обходиться тепер без „самостійницького" „отченашу"; він є спільною плятформою всіляких „єдиних фронтів", і ніхто не бачить, що в багатьох сей „отченаш" став порожньою фразою, від якої відлетіла віра; за якою криється часто — чорт зна що!

І дійсно! От ми бачимо соціялдемократа, переконаного самостійника, але коли Денікін займає Київ, сей самостійник з жаром, привселюдно, в часописі — поручає нам співробітництво з царським ґенералом — *в імя української державности*!

Ось український самостійник—комуніст... Але приходить Затонський і з цінізмом „з хлопа пана" заявляє: „Але обєктивно ті, хто за українське слово розстрілював (отже не ті, *кого* розстрілювали! — Д. Д) — от хто фактично збудував Україну!" *) — І хором відповідають сій каналії українські комуністи-„державники": „Воістину так!" і вирікаються свого Я, і цілують патинок зайди *в імя — української державности!*

Ось приходить „буржуй" і каже: „сидіть спокійно, „ждіть" погоди, „служіть" Богом вам післаному урядові („ність бо власти, а ще не от Бога"), закиньте „безплідну тромтадрацію і повстання" і робіть як я — „ще не вмерла Україна!" — о скільки начальство позволить. І знаходить людей, які уважають його — як і він сам себе — *одиноким державником*, а решту анархістами!

Приходить нарешті монархіст і каже: Коли інтеліґенція українська малаб хоч трохи державницького політично-

*) „Комуніст", 11 і 13|VII с. р.

го інстинкту, то не йшлаб вона за всяким отаманням, лише покликалаб будувати державу українську оттаких напр. українських державників, як ґен. *Залеський* (був. харківський староста в 1918 р.) та іже з ним. А ґен. Залеский бухає в „Послєдніх Новостях“ (Париж, 29 листопада 1926): „В тому, що п. Кноррінг (що випоминав йому українське старостування — Д. Д.) — називає „українодержавством“ — я активної участи не приймав, лише скрізь, де се було потрібно в інтересах порядку, *боровся з українофільством*“, і дальше: „Я — безпартійний, *бо в мене одна партія — Росія*“.

От і маєш! Але наші монархісти друкують про нього монографії, як про гідного наслідування українського державника, називаючи тих, що по тюрмах за українську ідею дохли або зі Залєскими боролися — анархістами!

Прикладів досить, тепер лиш одне запитання: Чи люде, які уважають, що в них „одна партія — Росія“, чи люде, які „розстрілюють за українське слово“, чи люде, які радять „служити“ післаному нам Богом урядові, — чи сі люде, коли вони прикриваються „державницькою“ етикеткою, — є державники, чи просто — дурисвіти, щоб не сказати більше? І чи шануюча себе громада не повинна глузувати з них і з ними боротися, замісць робити їм рекляму?

А таких не одиниці. Страшна пошесть суне на нас. Прийшло важке похмілля, прийшли люде з душею царських „предводітелей дворянства“, чехівських лібералів перемальованих на рідних „ес-ефів“ або ц. к. радників, і зачинають зводити цілу національну політику до журби про союз для збуту худоби, до рідного букваря або до царського „порядку“, коли то в кождого льояльного хлібороба був — „і ставок, і млинок, і вишневий садок“... Прийшли і кажуть о д н і: покиньте великі кличі, бо як „конюктура“ прийде, то й так їх здійснимо, а як, ні то по що мучитися?, або — як маємо видужати, то й так видужаємо, отже по що лічитися? А д р у г і: покиньте сі кличі, адже „обєктивні обставини“ проти нас. І т р е т і: всякі „кличі“ се вибрики голоти, головнеж — порядок, а хтож його запровадить, як не „городовой“?

І так поволі зачинає опльовуватися в нас все, що дороге нації, і 1917 і 1918 і 1920, все чим має право гордитися нація, пятнуючи се імям анархії, як колись імям авантурництва пятнувалося Мазепинщину.... Час схаменутися й дати одсіч словоблудам. Нам не треба маскаради, не треба їхніх проґрам, ані софістів „для лакомства нещасного“, не по проґрамі їх пізнаємо, лиш по духу, що від них віє. Нам треба визволитися з під гіпнози слів дурисвітів. Фраза їх се ніщо, ніщо й слова молитви, неодушевлені внутрішним вогнем віри. Сей вогонь мав Хмельницький Богдан, мав його й Джордж Вашінґтон (хоч підіймаючи повстання проти своїх метрополій, обидва вони спершу й не думали про самостійність); мали в серці не фразу, лише неприєднану ворожість супроти того світу, проти якого пішли, та активну волю поміряти з ним свою силу.

І власне сеї неприєднаности не мають наші „державники“, сеї ворожости до чужого світу, — що нею будували герої свій власний, а не етикетками, за якими крилася втома людей, що понад все похохали вигоду.

Як вони новий світ будували, се окреме питання. Ось Микола Пасіч австрофілам Обреновичам служив, навіть кондоленції віденському урядові висилав з приводу Сараєвської траґедії 1914 р. але він-жеж опріч тих кондоленцій висилав і Прінчіпа за Дрину, ніколи не спускаючи з ока великої цілі сербського народу — зруйнування імперії Габсбурґів. Наші-ж „державники“ — повні лише бундючних фраз, а за ними — або Залеский, або Затонський.. Служба чужій вітчині! Не фрази важні, а незломна воля до здійснення своєї цілі, бо де воля є, там знайдеться й шлях і гасло. В когож завмерла ся воля, тому не поможуть жадні голосні кличі: як той осел, він все вертатиме до „яслий господина свойого“, хоч би події його батогом звідти виганяли...

Сю погорду до фрази і фразерів, сю неприєднаність до чужої правди, се внутрішне „Ні“ всьому не свойому, сю незломність думки і характеру треба виховати в молодім поколінні, а не літеплу імпотентну фільософію втомлених, прикриту фіґовим листком фрази.

Інакше, не прийде до нас Месія. Бо справедливо сказав про апостола Павла в своїй драмі Верфель: Zu wilden, nicht zu lauen Menschen kommt die Gnade! (На непогамованих а не на байдужних спливає ласка).

---

ОЛ. ЧЕРКАВСЬКИЙ.

## Націоналізм і державність.

Переживаємо вік пробудження і народин народів. Пробуджуються народи, що колись були самостійні, але з приводу невідрадних обставин стратили самостійність. Народжуються нові народи з неопреділених досі ріжних племен і ріжних рас. По великій війні записала історія воскресення кількох, давнійше самостійних, опісля поневолених народів. До цієї катеґорії валежать наші найблищі сусіди: Чехи, Поляки, Литовці. На наших очах повстають і підіймають голову поневолені народи усіх частин світа і домагаються самостійности. До цієї катеґорії народів належимо і ми, Українці. Не конець на цьому. Самостійні народи, з ясно означеним національним обличчям як пр. Німці стремлять послідовно до зєдинення всіх своїх етноґрафічних територій в одну цілість, а народи, що зєдинили в один державний орґанізм всі свої національні території, стараються цей національний характер їхніх державних орґанізмів закріпити. Двигуном всіх цих національних рухів є суспільна струя, що її звемо *націоналізмом.*

В парі з розвитком націоналізму розвивається і протилежна струя — *інтернаціоналізм.* Скрізь на земськім ґльобі, де тільки людська суспільність осягнула такий степень розвитку, що змогла зорґанізувати себе у державу, скрізь ведеться завзятий бій між цими двома струями: націоналізмом і інтернаціоналізмом. Перший закликає споріднених кровю, життям — буттям та історією до боротьби за самостійну національну державу, другий мобілізує сили, щоб затерти межі поодиноких держав в користь всесвітної сімї народів. Перший проповідує національну і суспільну співпрацю, другий клясову орґанізацію суспільности і здійснення своєї програми шляхом диктатури одної кляси над другими. Безсторонний глядач, що захоче збагнути *основу* цієї завзятої суспільної боротьби і розвязати загадку обох противних світоглядів, ріжних політичних і суспільних програм, плятформ і кличів, побачить, що ця боротьба, ведена ріжними способами і засобами, зводиться до одного: до боротьби *за істнування або неістнування держави*, точнійше *національної держави.*

Доказом цього є історія і досліди над розвитком людської суспільности.

Сучасне суспільство світа складається з держав, як найвисшої форми сучасної суспільної орґанізації. Держави заключають у собі ріжні менчі суспільні орґанізми, а основою їх істнування є *одиниця.* І не тільки основою, але й *метою* їх істнування та їхньої праці. Держава і всі прочі суспільні орґанізації істнують і повстали на те, щоб забезпечити істнування і служити потребам *одиниці.* Вже старинна фільософія передала нам в спадщині правду, що чоловік є *товариським* сотворінням. Не живе одинцем, але *в громаді.* Основою спільного життя одиниць в одній громаді є *вроджене* чоловікови почуття *солідарности*, випливаюче з боротьби з природою. В цій боротьбі витворилася вже в найнизшій суспільній орґанізації чоловіка, то є в родині певна система, певний плян боротьби, опертий на *поділі праці* між членами цієї орґанізації. Сучасна наука про суспільність (соціольоґія) доказує, що всі суспільні орґанізми від найнизчого до найвисшого опираються *на двох законах: солідарности і поділу праці.* І сучасна держава, найвища форма суспільної орґанізації, не є нічим иншим, як *найвищою формою сучасного суспільного поділу праці.*

Закон солідарности покликав до життя у людськім суспільстві суспільні орґанізації, закон поділу праці витворив між людьми ріжні стани і професії. Відношення цих станів і професій до себе і до суспільної орґанізації, у нутрі котрої істнували, не все було гармонійне. Історія розказує нам про перевагу одного стану над другим. Людська суспільність переходила і тепер ще переходить ріжні недуги. І тут зроджується *інтернаціоналізм.* Все лихо у світі добачує він в роздрібненню людства на малі державні орґанізми. Жадає знесення державних кордонів і получення всіх земель світа в один суспільний орґанізм. Рівнобіжно появляється наука оперта на *хорих проявах суспільної орґанізації* про те, що людство ділиться на кляси, на ворожі табори, що заступають ріжні господарські інтереси. Одні жадають уздоровлення суспільних відносин в цей спосіб, щоби провід і владу віддати найліпшим і найрозумнійшим, инші, що право до влади мають лише чорноробочі, що двигають на своїх плечах всі суспільні тягарі. Очевидно, що піоніри інтернаціоналізму не визнають нації як окремої суспільної одиниці, ані права народа вирішувати самому про свою долю. *До цього табору належать м. и. і всякого рода соціялісти до комуністів включно.* Спільною їх прикметою є будова їхніх світоглядів на *законі боротьби кляс*, що вступив на місце закона про поділ праці, а закон суспільної солідарности визнають тільки *в межах кляси*, що заступає *ці самі* господарські інтереси. В консеквенції проводять боротьбу *всіх* проти *всіх* аж до оконечної побіди і диктатури одної кляси, що заведе і зреформує цілий світ після своєї рецепти.

На протилежнім становищі стоїть *табор національний.* Як реакція на інтернаціональні кличі і теорії протиставить їм природний гін кождого суспільного орґанізму, випливаючий з основних, природою чоловікови даних стремлінь: *життя і розмножування.* Прикмета ця дана не тільки чоловікови-одиниці, але й родині, родови, племени й народови. Вже найнисша клітина суспільної орґанізації, то є родина, являється орґанізацією не тільки господарською, але в першій мірі орґанізацією опертою на *спільности крови.* Її завданням не тільки удержання себе при життю, але й скріплення власної сили і продовження власного покоління. Наука стверджує, що первісні суспільні орґанізації покривалися з орґанізаціями опертими на спільности крови, походження від спільного предка і що ці родинні чи племінні орґанізації стали основами, на котрих витворилася найвисша форма суспільної орґанізації — *держава.* В круговороті історії людства бачимо, *що почуття спільности крови у первісній і сучасній родині, це угольний камінь, на котрім зріс згодом сучасний націоналізм.* Чоловік не скотина. По заспокоєнню потреб наскрізь господарських зроджується у нього потреба заспокоєння ще й душевних. А ці душевні потреби, це плекання його родинних, родових, племінних, національних цінностей. Хоч природний гін чоловіка, щоб забезпечити істнування свого роду, свого потомства є наскрізь фізичним, то забезпечення істнування потомства, роду, племени, народу добачуємо в першій мірі в духовій діяльности чоловіка.

Сучасні держави як найвисші орґанізації суспільного поділу праці заспокоюють тільки одну сторінку життя своїх горожан: фізичне істнування одиниць, як таких. Але не заспокоюють потреб одиниць, як членів колєктиву, що опирається на спільности крови, походження, спільного минулого. Сучасний націоналізм, це суспільна струя, що поставила собі за ціль виповнити цю прогалину. Він стремить, щоб держава забезпечила також істнування *народа*, як своєрідного суспільного колєктиву.

В протиставленню до інтернаціоналістів добачує націоналізм хибу сучасного суспільного устрою не в протилежних господарських інтересах станів чи кляс, але в хибній орґанізації самої *держави*, що, уважаючи себе тільки орґанізмом господарським і заспокоючи лише матеріяльні потреби горожан, полишила на боці і оставила власній долі плекання і заспокоювання їхніх духових потреб, випливаючих з приналежности до одного спільного національного орґанізму. Не стало цього двигуна поступу і розвитку, яким було у родині і племени почуття спільности крови. Через те не стало і цієї сили, що вязалаб горожан в одну сімю — і держава затратила своє первісне призначення: служити заголови

Оце завдання, перетворити державу на суспільну орґанізацію, таку якою *повинна бути* і в заранї свого повстання *була*, взяв на себе націоналізм. Націоналізм, що стремить до забезпечення всебічного розвитку народа, стремить до здійснення цієї цілі *у формі самостійної національної держави*, як найвисшої форми суспільної орґанізації, яку доси витворило людство.

Виразником українського націоналізму є Українське Національно-Демократичне Обєднання, одинока націоналістична партія на західно-українських землях.

---

М. Струтинський.

## Памяти Олександра Барвінського.

У всіх важніщих нарадах останніх років у Львові завжди пильну участь брали ветерани Галицького Відродження, найстарші наші діячі: Ю. Романчук, о. Ол. Стефанович, Ол. Барвінський. Бувало, Народній Комітет, львівська делєґація Української Національної Ради чи пізніща Міжпартійна Рада, Кураторія Українських Високих Шкіл чи яка инша національна установа - стояли перед рішеннями далекосяглого значіння. Зривалося питання: Кудою йти? І нераз під обухом важких переживань серед молодших членів одної зі згаданих установ давався помічати надрив енерґії, сумнів у видержливість суспільности. Тоді вставав один з тих, що понад пів століття йшли в перших рядах визвольного походу, і промовляв словами глибокої віри в свою суспільність, обороняв позиції безкомпромісової політики. Як не дивно! Бож на ділі галицька політика в Австрії спиралася головним чином на компромісах. І навіть найостріщі опозиційні виступи мали на меті здобути кращі умовини для компромісу. Так велике було у цих наших найстарших діячів почуття історичної хвилі в життю нації, хвилі, про яку вони колись могли мріяти тільки в снах своїх юнацьких, і свідомість значіння боєвої постави суспільности в переломовий момент для її дальших змагань. Відчували кожним фібром своєї душі, що сторінка нашої історії, яку вони пів сотні літ записували своєю запопадливою працею, замкнена, що не може і не сміє бути мови про копіювання методів боротьби, якими вони послуговувалися, що прийшли нові часи, а з ними й нові пісні. Коли вони ставили перші кроки на народній ниві, скільки мали співтоваришів праці? Невеличкий гурток ровесників. Минуло пів століття з гаком. На місці гуртка леґіон. А оружний бій за найвище право нації — це вже не тьмавий спомин з перед соток літ, а вчорашня дійсність, з якою звязана суспільність таємною мовою крови, пролитої за велике завтра нації. На їхніх очах відбулася отся велика переміна. Знали вони тайну цеї переміни: це м. и. їхні ночі недоспані — народній праці присвячені, це їхні труди, в яких молодечий і мужеський вік спалили, віками занедбаний ґрунт підготовили. Український лан пшеницею вкрився. Доля їх поблагословила, що на склоні віку мали щастя глянути на рідний лан очима хазяїна. Чи після такої хвилі можна погодитися, щоби пшеницю чужинці жали, щоби лан знову в чужі руки дістався?

25. грудня мин. року відійшов від нас на віки один з останніх Моґіканів, один з найстарших діячів Галицького Відродження, Ол. Барвінський.

*Ол. Барвінський — боєвик політичного опортунізму перед війною, фанатичний речник принципіялізму після 1. листопада 1918 р.* Чи це тільки спроба реґабілітації — отсей перехід на протилежне становище? Так собі богато людей пояснювало поведення старого радника двору в останніх роках. Думаємо, що це одностороння оцінка сильної індивідуальности духового батька „нової ери“, людини, що відважилася майже одинцем йти проти течії понад чверть віку, що зуміла протиставитись всім таборам серед власної суспільности, спіраючись єдино на власній совісти і.. польських можновладцях в австрійських мундірах. Думаємо, що Барвінський був усе чесним з самим собою. Не тільки в першому періоді своєї діяльности, коли він присвячується головним чином культурницькій, освітній та педаґоґічній праці (в цім напрямі його заслуги історичного значіння), але й в другому, в якому він всеціло station поринає в політику і стає ідеольоґом і практиком напрямку, з яким бореться ціла українська суспільність всі українські партії і табор москвофільський.

Старий педаґоґ, який перший з Галичан вмів війти в тісніщий звязок з найчільніщими умами Наддніпрянської України, який зумів найдовше додержати кроку і не розпливатися з великим Самітником — Кулішем, підходив до питань галицької політики з иншого становища, як другі політичні діячі Галицької України. Початків політичного напрямку, який заступав Барвінський до переломових днів, треба шукати в його взаєминах з Кулішем, Кониським, Антоновичем і другими визначними громадянами з антисоціялістичного, проти драгоманівського табору на великій Україні. Зрештою Барвінський сам не тільки педаґоґ, а й історик. Він бачив, як заломилися Кирило-Методоївці, бачив, як заломився народницький рух шістьдесятників на Україні, а почин Шашкевича і його спадкоємців в 1848 р. в Галичині. І ще одно: Ол. Барвінський всією душею москвофоб, найпослідовніщий ворог москвофільства, а одночасно ворог раціоналізму і лібералізму, що під впливом Драгоманова стали процвитати на галицькому ґрунті. Барвінський робиться речником своєрідного заховавчого (консервативного) напрямку серед своєї суспільности, а що серед неї не було на кого його оперти, шукає опори у верховодячій тоді польській верстві (маґнатерії). Власна суспільність поборює його, а він від власть імущих видобуває середні школи, катедри на університеті, субвенції і тд. Він трактує народовецький рух як весняну цвітку, яку кожний холодніщий вітер може звялити, отже старається зберігати її, шукаючи порозуміння з історичним противником. Під кінець 900-тних років в Галичині на політичний овид входить нова сила: вшехпольський рух. Цей рух з часом майже всеціло підпорядковує собі впливи маґнатерії на віденському дворі для реалізації своїх велико-державницьких плянів. Маґнатерія робиться для вшехполяків параваном, поза яким йде підготовча праця над відбудовою історичної Польщі. Розуміє це що раз краще орґанізоване українське громадянство і дає цьому яскравий вислів у перших загальних виборах до австрійського парляменту. Зближається світова війна. Напрям Барвінського мимо значних корректив тільки з трудом вдержується на поверхні, а в дальшому розвитку подій всеціло зникає. Ол. Барвінський — перший Державний Секретар освіти і віроісповідань ЗОУНР., це зовсім нова людина, протилежність Барвінського передвоєнного. Чи щиро? *Не має сум*ніву: всенародній зрив розвіяв всі його побоювання. Весняна цвітка, за яку дрожав старий народовець розвилася, буйний плід видала. І він зрозумів духа нового часу і необхідність нових пісень. А мав нагоду пізнати противника краще, як хтонебудь инший з його земляків.

Відійшов від нас Барвінський, залишаючи у підмурівку наших змагань понад шість десятиліть невсипущого труду, який завершив многоцінними споминами про свою добу.

---

## Духова вітчина.

Є вона духовою, містичною від хвилі, коли до ідеї, яку ми собі про неї витворили, долучується спомин і традиція. Суттєвим первнем духової вітчини є цминтар. Лямартен сказав: „Так, тлінні останки небіщиків створили вітчину“. Отже патріотизм є ще й союзом душ тих, що живуть, з душами тих, що відійшли. В цю єдність душі входить почуття, що ми тої самої крови, що нас виховано в подібний спосіб, в споріднених ідеях і в однаких почуваннях, а крім цього входить сюди й почуття вдячности. Наші батьки викорчували цю долину, поробили дороги в цім лісі, осушили це багно... Тільки вдумайтеся: вже не відомо, чиї батьки це зробили, батьки Павла чи Петра. На тлі цеї несвідомости росте почуття вітчини, бо я вже не в силі відріжнити спомину моїх батьків від батьків сусіда — і таким чином витворюється солідарність споминів, пошани і вдячности — і ця солідарність є власне патріотизмом. Зі споминів про прадідне гніздо родиться передбачування долі нащадків. Кажемо собі: як ми шануємо тих, що нам приготовили це місце, так само шануватимуть нас наші нащадки — і ми любимо їх, заздалегідь відчуваючи, що і вони нас будуть любити. Жорес сказав: „Ви привязані до цеї землі всім, що було перед вами і всім, що прийде після вас, тим, що вас створило і тим що створите ви, минулим і майбутнім, непорушністю могил і колиханням колисок“.

*E. Faguet*

---

В. ЩУРАТ.

# Свята леґенда Сходу.

*(Наслідування)*

Здобули Османи вали Цареграда.
Розкинуті башти з диму і в огнях.
Останя вже впала надія — ограда —
Останній володар у бою поляг.

І в город невірні вломились насильно,
Немовби вломився туди ураґан.
Юрбою ватажків окружений щільно
Вступає у город побідний султан.

Кого сліпий меч єще віка не збавив,
Той біг до Софії, шукав тих дверей,
Де, смерти ждучи, ще літурґію правив
При вихрі плачів невстрашимий єрей.

Звершилася тайна безкровної жертви.
Священнослужитель во імя Христа
Взиває народ причаститись... Мов мертве
Все втихло; мов стала Софія пуста.

Аж тут подаються всі двері Софії.
Вдираються Турки до храму притьмом
І звірем шаленим їх лють скаженіє,
І кров полилась безпощадно кругом.

Вмить храм обернувся в вертепную яму.
Та в хвилі погрому жінок і дітей,
Немов на сторожі Господнього храму
Стоїть непохитно старенький єрей.

Він, вірою сильний, до неба підносить
І чашу і очі змутнілі від сльоз,
І голосом серця, благаючи, просить,
Щоб чудом засвідчив про себе Христос.

„Не дай — молив — Христе Твойому єрею
У Твоїй святині скоритися злим;
Не дай ворогам посміятись над нею,
Над Кровю Твоєю і Тілом Твоїм“.

Не даром молився... Бо сталося чудо.
Земля розступилась... Могутня стіна
З землі піднялася, в очах всего люду
Єрея з престолом закрила вона.

Впав Цареград гордий... І діти Ісляму
Панують там бутно на стид христіян.
Давно вже святиня софійського храму
В мечет обернулась в руках музулман.

Та в довгій неволі народняя віра
Несхитно держиться пів тисячки літ,
Що сповниться гніву Господнього міра...
Несхитно в це вірить найблизчий нам Схід.

Що там за стіною чудесною скритий
Живе невмірущий Господній єрей;
Чи сонце, чи місяць спливе на блакити,
Він молить спасення для своїх людей.

Він молить і вірить, що з тої країни,
Яка з Цареграда приймала закон,
Господь пошле певне обнову руїни —
Святої Софії, Софійських ікон;

Пошле він вибранців святого Андрея
З тих гір над Дніпром, що він їх освятив.
Злетять вони так, як пташня із-вирея
І буде то хвиля невиданих див.

Від краю Босфора до краю Евксіну
Покотиться громом клич давніх побід,
І знов якийсь Олег, як в давню годину,
Прибє до воріт Цареграда свій щит.

І в час, як на бані святої Софії
Півмісяць Ісляму погасне на все,
На свято-андреївські гори святії
Побідную пісню луна донесе.

Зрадіє на горах святих Первозванний,
Узрівши над морем свої знамена,
І станеться чудо: світ блисне поранний —
В Софії упаде чудесна стіна.

Покажеться в славі престол очам гідним,
Велично засяє зза царських дверей,
І з чашею вийде на стрічу побідним
Століттями вкритий безсмертний єрей.

---

Ярослав Окуневський

# Українці як нація.

Українські думи з завзяттям козацьким, з конем вороненьким. Пісні чумацькі з возом скрипучим, з воликами крутоогими, сивенькими. Пісні дівочі з місяцем блідолицим, з зоренькими ясними. Очи карі, брови чорні, коси заквітчані. Хати біленькі, садок вишневий. Нема краще, нема лучше, як у нас на Вкраїні! Пісень українських світ нам завидує. Вишивки українські, вироби українського мистецтва світ зачудували.

Правда, правда і ще раз правда!

Велику, дуже велику вагу в розбурханню і розвитку національного чувства тим всім річам признаю. Це все imponderabilia, яких недоцінювати не можна, бо вони підносять містицизм і віру, яка і скали переносить. А однакож з усім фолькльором, з усею етноґрафією ми можемо опинитися на становиску „Провансальців“.

Українська мова, помимо всіх академій, що нам визнали її самостійність, може остатися patois — нарічем, а український нарід може остатися етноґрафічною масою бойків, гуцулів, буковинців, бессарабців, волиняків, поліщуків і тд., яка і під всякою чужою владою може собі танцювати українського гопака, пити українські наливки і співати мелянхолійні українські пісні, наколи в нас у кождого зокрема і всіх разом не буде того, що називає В. Липинський „ірраціональним хотінням“ бути нацією.

Ірраціональне хотіння воно тому, що не потребує ніяких розумових міркувань, ніяких доказів. Те хотіння відчувається всіми фібрами душі і всім єством. Воно або єсть, або його нема, а від того залежить, чи й нація єсть, чи нема, чи буде вона, чи не буде.

Ми не потребували фалшувати „Краледводворської рукописи“, як се зробив Ганка в Чехії. У нас єсть своє „Слово о полку Ігоревім“. Ми не потребували фалшувати історію, як це робив Сєнкевич в своїй трильоґії „Ogniem i mieczem“ для розбурхання месіянізму польського культуртреґерства на Схід. Чехи і Поляки мають те ірраціональне хотіння бути нацією в високім ступні, а ми?

Недавно прочитав я в „Ділі“ допись одного швайцарця, українського симпатика, що описував свої враження з подорожи по Волині, Поліссі і Холмщині. Він каже: „Нації, щоб так ретушувалася, щоб так старалася, аби її ніде не видно, як це роблять Українці, я ще дотепер не стрічав. Ся мімікрі просто неймовірна. Додаю ще, що Москалів там 3%, Поляків 5%, Жидів 10%, а все инче Українці, а їх там не слідно. Тише води, низче трави“.

Пригадка з недавнього минулого, з австро-угорської займанщини: Австрійські Німці, щоб здавити політично Чехів, Хорватів і Словінців, сторгувались з колом польським в парляменті австрійськім. Головою німецьких лібералів був Томащук, попович з Буковини, головою польського кола був Яворський, попович з Галичини. Добили торгу. Міністр для Галичини Земялковський, припечатав ту угоду, а український нарід на Галицькій Землі заплатив могорич.

На чолі самоуправи (Виділ Краєвий) Галицької Землі стоїть земляк Зибликевич, а на чолі Ради Шкільної стоїть земляк Черкавський. Що ті земляки заподіяли, які вони поліна кидали під колеса українського розвитку, ще памятають бабки і діди наші.

На митрополичім престолі на Буковині засідає Кир Андрієвич, що перехристився на румунського Морарі, а його помічники Калинович-Калінеску, Антонюк-Антонеллі.

На епископських столах в Пряшеві і Мункачеві Пап і Новак, оба Мадяри з української кости і крови.

Примас у Кракові і голова римо-католицького костела в Галичині Пузина славного укр. роду князів волинських, що дав борців за благочестіє, яких мощі в катедрі луцькій спочивають.

Ці стовпи на шляху нашого національного розвитку ми вже, здається, минули — принаймні на Галицькій Землі.

Тип „gente Ruthenus, natio ne Polonus“ вже вимер, його вже нема. Хотіння бути нацією взяло верх, хоть не пустило ще так глибоко свого коріння, як би того треба.

Є навіть знаки на небі і землі, що усопші предки кличуть мощі похоронені в соборах в Перемишлі і Львові, відзиваються до крови нащадків своїх. Нащадки родів боярських і шляхетських повертають до народа свого. Згадаю Митрополита Андрея на Шептицях Шептицького, хотяй його рідний брат Станислав, бувший австрійський а опісля польський ґенерал, заїлий кресовець.

Що на великій Україні національне самопочуття в 19 віці не йшло в глуб, що тип малороса по происхожденію, а русского по національности був дуже поширений, про це належить також тут згадати.

Через той недостаток ірраціонального хотіння бути нацією вийшло, що Гоголь, Мордовець, Короленко, Потапенко, Аверченко, щоб тільки назвати кілька імен, стали русскими письменниками, Микешин, Рєпин, Айвазовський, Куінджі русскими художниками, Бортняньський, Чайковський русскими музиками, Мечніков-Солдатенко русским ученим і тд. — на всіх ділянках культурного життя.

Розкидаємо, розсипуємо свої таланти і розсіваємо ми бідні богачі! І виходить, що з української нації глузують і на глум її підносять, як це приміром недавно сказав із катедри ректор львівського університету п. Семирадський, що здобутки всеї української культури і літератури на одній полиці помістити можна.

Ми Українці єще не дійшли до того примітивного почуття крови, яке єсть приміром у Жидів, які так само як і ми роздають свої таланти всім окружаючим їх народам і ассимілюються з окружаючою нацією, ще радше як Українці. Дізраелі-Біконсфільд в Анґлії, Ґамбетта, Кремієу у Франції, Луцатті, Ломброзо, Оттоленґі, Шанцер в Італії, Лясаль, Маркс, Енґельс, Ляскер, Бамберґер в Німеччині, Ґлязер, Унґер, Адлер в Австрії, Стереній, Полоній в Угорщині.

Потягни якого Сруля за пейси в якім там Вербівци, а вже все муравлисько ізраельське на цілім світі заметушиться. Те бачили ми при процесі Дрейфуса у Франції, Гільзнера в Чехії, Байліса в Київі, Штайґера у Львові — а тепер бачимо те саме з Шварцбартом, що застрілив Сімона Петлюру в Парижі. Всі ті жидівські Французи, Анґлійці, Німці, Американці, Італійці і навіть русскі большевики, всі разом і спільно рішають питання соціяльно-політичні жидівські в Альжирі, в Румунії, переводять жидівську кольонізацію на Україні і державу жидівську будують тепер в Палестині.

Не так Українці з крови і кости. Ми як вже ассимілюємося, то поринаємо в ту ассиміляцію коміть головою, щоб нас цілком не видко, так щоб навіть і духом хахлацьким не заносило.

А все таки і на Великій Україні є тепер познаки, що кости предків, якими степи засіяні, кличуть, що земля рідна, кровію і потом предків напоєна, нащадків до обовязків зглядом тої землі закликає. Нащадки гетьманські повертають до свого народа, а навіть з родів давних инородців завойовників, що на лятіфундіях своїх по плянтаторсько-африкански господарили, а українського мужика за робучий інвентар, бидло держали, потомки в землю вросли і державницько-українськими катеґоріями думають.

На наших очах твориться в Америці з анґлійської кольонії північно-американська держава, з кольонії еспанської держава Арґентина, з кольонії португальської — самостійна держава Бразилія.

Де Українці по світі костей своїх не розсівали, за які ...... ізми ми кров свою не проливали, цего вже не злічити.

На Шипці через Балкани пробивалися, на Манджурії з Японцями воювали, за ґерманський націоналізм з Данцями в Шлезвіґ Гольштайні різались, за Габсбурґів проти Гогенцолернів під Кеніґрецом кости свої лишали, в остатню війну різався з завзяттям Гриць Волинчук і Іван Полтавенко з Грицем Гуцуляком і Іваном Бойчуком. Стара Австрія вже валилася і розвалилася, а regimenti rutheni, як казали Італійці, стояли ще в своїй вірности на сторожі і боронилися зубами на альпейських верхах в Тиролі. А Італіянці, що цілком отверто проголосили як свій девіз „il sacro egoismo nazionale“ не так як другі нації, які сего самого прінціпу держалися, а про него не говорили, з дива не виходили з тієї української безкорисної і завзятої вірности і за те їх на глум підніймали.

Ця послідна війна прочуняля і нас довго-терпеливих і вірно-підданих рутенців і хахлів. Pour le roi de Russe або по українськи: за цапову бороду ми вже крови своєї проливати не будемо.

Спільним, героїчним, подиву гідним зусиллям сотворили ми свою державу. Але все таки того святого еґоїзму, що руководить і все руководив всіми націями по світі, ми мягкотілі і щиросердечні Українці собі в голову і в серце ще не втовкли, як треба.

Центральна Рада українську національну справу ще як слід не забезпечила, свою рідну хату як слід не впорядкувала, а вже міністрів московського, польського, жидівського і циганського встановила, що в сій Центральній Раді засідаючи, колоди в колеса кидали і працю державного будівництва гальмували.

Проба гетьмана Скоропадського притягнути до державного будівництва всіх мешканців території української і через державу сотворити націю — єдино можливий спосіб в тодішних соціяльно-політичних обставинах — не удалась.

Заглядівшись в далеку далечінь всяких ідеальних можливостей розділилися земляки на партії, партійки, плятформи і плятформочки і до звичайно-повільного державного будовання не ставились, а засівши в ролі глядачів по льожах як в театрі, тільки критикували, жерлися, врешті против гетьмана нарід підбунтували, смалені дуби в будуччині йому обіцюючи. Гетьманство повалилось, а Директорія, що вже не була державою, а тільки сумішею всяких плятформ і проґрам — сама розлізлась. Тепер на Україні московські большевики під фірмою У.Р.С.Р.

Та ідея соборности і державности, за яку ми Українці з повною самосвідомістю, з горячим серцем, з щирою посвятою кров свою проливали, та ідея, на яку ми в старокняжім софійськім Соборі в Київі вірну присягу складали, остається в душах наших і горить і пече серця наші.

Не тільки економічні справи, голодний шлунок, як се каже механічна історична теорія Маркса, ведуть націю до розвитку і поступу, але головно психічні течії — ідеї, що нуртують в душі і ворушать її, є головним товчком до розвитку, та що від занепаду тих духових течій і волі і віри, завмирає і пропадає нація. Те доказують новіщі дослідники світових подій і фільософії історії, м. и. Лямпрехт і Шпенґлер.

Богато стовпів ми вже на шляху нашого національного розвитку минули, богато дечого навчилися.

Непоколибима віра в Соборну Україну і те ірраціональне хотіння бути нацією, кождого з окрема і всіх нас разом, те одно нам єдино допоможе перебороти і ті колоди, які стають нам ще на перешкоді. Where is the will, there is the way — кажуть Анґлійці. — Де є воля, де є те ірраціональне хотіння, там найдеться і спосіб.

Італійці ждали 300 літ на своє національне обєднання, рахуючи від державника Макіявеллі, а 500 літ від першого у них появившогося ідейного державника Данте-Аліґері. На Україні уже світає!

Городенка, в грудні 1926.

---

К. М. ЧАЙКА.

# Національний спів.

„Як землі в перше з моря піднімались,
Сей спів співали Серафими:
势Пануй, Британія, пануй над морями,
Британці ніколи не будуть рабами“.

Так починається найбільш улюблений анґлійський національний спів. А національний гимн анґлійський „Боже хорони короля“ се молитва: „хай переможе він всіх ворогів своїх, королеві нашому, Боже, щасти“.

Або послухаймо Французів:

„Ходім, сини Батьківщини,
День слави настав.
Се тирани проти нас.
До зброї, горожане!
Формуйте батальони,
Ходім, ходім, ходім“.

Яке море почування, яка буря волі до чину віє з сеї пісні побідного третього стану.

За анґлійським національним гимном складено національні гимни бодай чи не всіх монархістичних країн Европи, здебільшого з тією самою мельодією австрійського композиста Гайдна, що її приняли Анґлійці. Так само й Марселєза перекотилась через весь континент і в часах російської революції лунала, хоча й в сильно зіпсутій формі, ген понад водами Тихого Океану. Бо спів, котрий добре висловлює громадські переживання, потрібний для народнього духа як одежа; він є той однострій, в котрий нарід убирає своє громадське почуття.

Здавалося-б, що співучий український народ, який з таким завзяттям бореться за свою історичну долю і саме на полі національного співу мусівби створити перли, зайняти почесне місце серед инших народів. На жаль, так не є: коли ми переглянемо нашу новітню творчість на сьому полі, то побачимо, що ми зістались позаду від усіх. Нехай нам на сей раз дарують земляки певний брак пієтизму перед порохом десятиліть національної роботи, коли ми попросимо переступити на дві хвилини через національне табу і застановитись над нашим національним гимном. Не без наслідування польського: „Jeszcze nie zginęła“ — співаємо ми вже кількадесять років „Ще не вмерла“ — або-ж навіть „Вже воскресла“, як кому хочеться. (Ті, що співають „Вже воскресла“ очевидно переконані, що вона *таки вже була вмерла*, бо колиб вона ще не *вмерла*, то чогоб їй воскресати). Біда, розуміється, не в наслідуванні, а в тім, що формула наша більше відповідає невідрадному станові національної думки нашого недавнього минулого, а ніж переживанням нації, що бореться за своє визволення. Не вмерла, мовляв, то й хвалити Бога. Ся формула занадто вузька й тісна, занадто безбарвна, щоб вона мала в нас на завше служити однострoєм для національних почувань. По що нам фарбувати їх у вицвілу фарбу національного мрійництва найтяжчих часів неволі.

А надто: „...згинуть наші воріженьки“. В 1918 році Я. Окуневський у „Вістнику Союза Визволення України“ звертав уже увагу на цей „відразливий“ у нас демінутів, чи властне блянДітів, бо закінчення —енько в нашій мові надає іменникам пестливий характер: козак, зменшальне — козачок, пестливе — козаченько. Чи-ж ми найнялись справді ворогам діти пестити, що пестимось із ними навіть в нашім національнім гимні. Що вже казать, що згинути вони мають не від нашої руки, а якось самі собі, „як роса на сонці“ і щойно тоді ми „запануєм у своїй сторонці“. Отже у національнім гимні ми зазначуємо, що ми тимчасом *пасивні раби* на своїй землі, і лише сподіваємось, колись-то таки показати, що ми „козацького роду“. Порівнаймо се чуття з наведеною на початку першою строфою анґлійського національного співу.

Пригадую, що в 1905 році, коли ми були хлопчиками, нас разило се бездоріжне мрійництво і ми направляли його в той спосіб, що співали „ще не вмерла“ в Лисенковім аранжованню, бо в нім є додаток „браття милі, нумо-ж братися за діло, гей пора встати, пора волю здобувати“. А ще охітніще співалося „Заповіт“ тому, що в нім висловлена безмежно глибока чинна любов до свого краю: „Поховайте, тай вставайте, кайдани порвіте і вражою злою кровю волю окропіте“, останній могутній акорд не співця, а творця українського життя. В ті часи на Наддніпрянській Україні „Заповіт“ займав місце національного гимну.

З часів, коли складено „Ще не вмерла“ (Чубинський) богато дечого змінилося в національних переживаннях. Від „українофільства“ піднялись ми до крівавої жертви, від несміливої надії на безборонне право „ношенія усовъ“ (див. сміховинка „Вуси“, ганебний культурний документ нашої колишньої прострації), до ідеалу власної держави. Але в пісні ми й досі ще залишаємось при старій формулі: мовляв, ще не вмерла, не вмерши воскресла, а воскресши — не жиє..

На національні співи наша новітня творчість дуже бідна, а головне всі наші співи, окрім ще невиконаного „Заповіта“, якось неначе віджили свій вік і не пасують гаразд до сучасних настроїв. „Шалійте, шалійте“ гарна стара пісня, колись її охоче співали за її романтичну погрозу „Грохіт поза Збручем ген ген грохотить.

За Дніпр на Вкраїну нехай долетить“, — але від неї віє ще інтеліґентським „хожденієм“ в народ часів Лизогуба і Кибальчича. Гарні Франкові пісні „Не пора“ та „Гайдамаки“ носять, на жаль, також глибокий відбиток нашої колишньої невільницької психіки: ...любити царя, що наш люд обдира“ тут більше дрібної аґітації, ніж чуття, або „Ми гайдамаки, ми все однакі, ми ненавидим л.... ярма“ — якийсь безнадійний тон чується від сеї вічної безпросвітної, невільницько-гайдамацької боротьби. Чи-ж згадувати ще про гимн вареникам у сметані поета Олеся: ...Живи Україно для волі й краси“.

Світова війна дала нам пару незгірших стрілецьких пісень, але їм і здалека не рівнатися з нашими старими козачими піснями. Візьмемо, наприклад, бодай чи не найдужчу по силі ліризму стрілецьку пісню Б. Лепкого „Чуєш брате мій, товаришу мій“, — в ній індівідуальність, ідучи в похід, сумує, що може загинути, заки здійснить свій великий ідеал: „заки море перелечу, крилонька зітру“. В якій старій козацькій пісні Ви почуєте сей плаксивий тон?

„Гей ну хлопці до зброї,
На герць погуляти,
Слави здобувати.
А чи пан, чи пропав,
Двічі не вмірати.
Гей ну хлопці до зброї“!

Ось це чуття козацьке, як блідне перед ним весь найглибший ліризм слабодухого інтеліґента, придушеного внутрішнім моральним обовязком. Оплакана жертва, не є жертва ..

В старинних часах особа так зживалася з боротьбою за свої ідеали, що вона йшла не з обовязку, а з власного імпульсу. Прецінь польському урядові справляло труднощі не те, як притягти хлопців до козачої служби, а як їх не пустити в степ, як обмежити число козаків. Се ми чуємо на кожнім кроці з козачої пісні:

„Дощик, дощик, із стріх вода [капле,
Козакові, козакові, мандрі- [вочка пахне“.

Козак в поході в бою розвивається як дуб на весні („Розвивайся ти зелений дубе“). Ніякі вигоди спокійного життя не смакують козакові, як зачує він сурму. На ляментації дівчини, на кого він її кидає, коротка бадьора відповідь:

„Свиснув, крикнув: на коня!
Оставайся молода.
Як не згину, то вернуся
Через три года“.
(Їхав козак за Дунай)

Супроти прохання дружини залишитися при дитині, батькова добра порада:

„Ой, на, сину, коника, не гайся,
Щоб від свого війська не зо- [ставсь“

і бурхливий акорд в душі козачій враз заглушує всі болі розставання:

„Військо йде, короговки мають,
Попереду музиченьки грають“.
(Ой пущу я кониченька)

Тай дівчина-козачка знає добре, що вартніще від сліз і замість сумувати, продає курку й гребінь і сало, щоб зрядити козака в дорогу („Ой продала дівчинонька курку“). Дивним дивом мелодія цієї пісні відчувається в Шубертовій: „Lachen und weinen zur jeglichen Stunde“.
(Завжди плакати і сміятись).

Прадіди наші козаки мали безліч могутніх, історично національних та військових пісень. Як тепер Марселєза перейшла через французькі кордони, так колись наші військові пісні лунали далеко поза межами України. Ось, наприклад, дотепер національною піснею шведських студентів є не яка инча, як наша „Гей нуте хлопці, славні молодці“. Скільки їх забулося, пропало без сліду. Завважимо, що й по нині старі історичні, та військові пісні ми занедбуємо, найрідше ставимо їх в програми концертів та вечірок. На нас неначе не робить вражіння той факт, що на сих піснях лежить не порох кількох десятиліть невільницького життя, а густа барва шляхотної прадідівської крови. Дивуватися треба, що в таких обставинах сих пісень до нині збереглося в несвідомій себе українській думі так богато. Можна уявити собі, які скарби мав український народ колись, поки він був вільним і свідомим свого життя.

Видно, що тодішні поети не як сучасні інтеліґенти, жили одним життям з тією верствою українського народа, що несла, славу українського імени.

А тепер дивна річ: вісім років минуло від початку революції, сотні тисяч людей поклали голови за національне визволення, а відбиток сих подій в нашій поезії ще й досі який блідий і слабосилий.

І хочеться сказати: поети і музики українські, особливо ви наймолодші, що не носите на своїй душі невільницької печати, невжеж ці великі події, ці великі жертви не можуть вам збурити крови, щоб слово Ваше і спів Ваш піднялися до такту биття народного серця.

Створіть нову національну пісню, гідну крови тих, що за Батьківщину поклали голови.

Відень 26/XII 1926.

БОГДАН ЛЕПКИЙ.

## „З життя нашого духовенства“

Хто, хочби тільки побіжно, знає історію нашого відродження в Галичині, мусить признати, що гр. кат. духовенство відіграло в ньому перворядну ролю. Був час, коли пани й інтеліґенція відцуралися нашого народу, одинокі священики осталися вірними йому, як добрі пастирі, що не кидають свого стада. (Chłop i pop, to cała Ruś—говорили про нас тоді наші сусіди). За тую вірність заплатило наше духовенство великим приниженням, його зрівнано з безправним селянством.

Колиж за часів Марії Тереси й цісаря Йосифа II. повіяло на нас трохи лагіднійшим вітром, священство наше стало готовитися до більш активної ролі. Зразком і ідеалом були для нього владики Шептицькі, котрих заслуги для нашої церкви і культури все ще за мало відомі і цінені нашим суспільством. Barbareum у Відни, духовні семінарії у Львові і в Перемишлі а також університет у Львові, на якім за Йосифа II. піднесено „руський язик“ до гідности викладної мови, вивели наше священство з тої безпросвітности, в яку воно попало було протягом XVIII. століття.

Являється тип освіченого греко-католицького священика, отсі Ангеловичі, Яхимовичі, Снігурські, Гарасевичі, Могильницькі і другі, котрі сміло видержують порівнання з латинським клиром, будять почуття не тільки священичої, але й національної гідности, і перебирають провід народу, опущеного своїми панами й інтеліґенцією. Наші священики починають у нас грати тую ролю, яку в других народів відіграла їх аристократія. Тим і треба виправдувати деяке аристократичне забарвлення нашого старшого священства. Алеж рівночасно з його таки лона вийшли й демократичні кличі, зразу в літературі, а незабаром в громадянськім і політичнім життю. Нашим священикам, під проводом незабутнього Маркіяна Шашкевича, завдячуємо те, що до української літератури в Галичині впроваджено народню мову, що нею проповідувано в церкві, що вона стала нашою загальною розговірною мовою. Священики клали перші основи нашого парляментаризму, були орґанізаторами наших інституцій народніх, поширювали свідомість і культуру серед народу. Тоді, коли дідичів Українців не було, а світських інтеліґентів почисливби був на пальцях, весь тягар праці спочивав на нашім священстві. Воно витворило нашу товариську культуру, зберегло традиції історичні, воно виховало нам перші і то доволі численні кадри нашої інтеліґенції. Наші посли, професори, лікарі, урядники, письменники і т. д. це здебільшого поповичі, бо селянин не скоро зважився і спромігся на те, щоб своїх синів посилати до вищої школи. (Поки не знесено панщини він був всеціло залежний від свого дідича-пана). Єдиними помічницями і співробітницями в сих важких часах були подруги наших священиків, попаді, котрі невсипучо працювали, щоб синів своїх вивести в люди, а тим самим нашому народови дати інтеліґенцію, без котрої йому, як каліці без рук.

Минаються і забуваються отсі наші старосвітські „еґомості“ і „їмості“, котрі жили патріярхальним ладом, працювали совісно і пильно, видержуючи насміхи і глузовання чужих панів і — підпанків, були провідниками селянства і піонірами на шляху нашого народного відродження. Забуваються! Плити на їх могилах вростають у землю і замість памятників, замість дубових гилячок, дехто кидає туди глупий насміх, а є й такі безумці, що оплювують добру память своїх незабутніх предків.

А між тим, де булиби ми нині, колиб не отсі „їмості“ й „еґомості“, не їх чесне і трудяче життя, колиб не їхнє завзяте привязання до своєї віри, до шматка рідної землі, до того всіми забутого і всіми опущеного нашого галицького села! Де булиби ми нині, колиб не отсі низькі, соломою криті, тісні і бідні наші колишні попівства „плебанії“? Чи не пора подумати над тим, особливо тепер, коли всі лихі сили взялись на те, щоб знівечити безпощадно століттями освячене наше попівське житло. Якою поезією опромінили Поляки свій dworek szlachecki, як завзято боронять його, а наші Герострати з завзяттям гідним кращої справи хочуть руйнувати свою власну твердиню. Якуж то будівлю здвигнуть вони на її місці, які основи покладуть під неї, чим заквітчають свій твір? Минула пора анахоретів, для божевільних є окремі заведення, а для трупарні місце на цвинтарі, не серед села!

Пора, рішучо пора пригадати нашому народови, в повісти, в малюнках, у театрі наше колишнє бідне, але живе і з життям народу тісно звязане попівство. Пора поповичам поставити перед очи їх рідне гніздо, щоб вони боронили його перед кігтями шулік, щоб безумний хам не плював у чисту криницю.

Оден з найстарших наших попівських синів, радник Олександер Барвінський, проживши 80 літ, не за печею, а в чільних рядах нашого громадянства, перед смертю глянув поза себе і оком повним синівської вдяки післав привіт тій соломою критій хаті, тому приходству в Шляхтинцях, з котрого вийшов він, його знаменитий брат Володимир, другий брат, автор „Полуботка“, Осип, і його ціла родина.

Цей любовний погляд в сторону одного з численних українських приходств у Галичині, це невеличка брошурка п. з. „З життя нашого духовенства в 1. половині XIX ст.“ яка появилася недавно відбиткою зі статті, поміщеної в „Ниві“, за марець і цвітень 1926 року.

Написана вона старою і досвідною, але мимо того легкою рукою, з тим теплом, яке мало хто зберіг із молодечих до старечих літ, з тою вдякою, яку чесні люди зберігають для своєї минувшини, не цураючися стріхи, з під котрої вони вийшли та вскочили під бляху.

Радник двора, б. член палати панів і т. д. бє чолом перед низькою хатою сільською, котра родила і виховала його і післала в широкий світ на довгу і важку мандрівку до воріт народної волі.

Книжечка невеличка, але кидає вона спорий жмут світла на наше минуле і простими, але пророчистими словами стає в обороні українського попівства, над котрим чорні круки крачуть пісню заглади. Вона гідна того, щоб її прочитати уважно.

Др. ІВАН КРИПЯКЕВИЧ.

## Памятки княжих часів в Перемишлі.

Перемишль се найстарше з галицьких міст, згадане вже підчас походу Володимира Великого на Галичину 981 р. Перемишль був також княжою столицею за перших Ростиславичів: княжив тут Рюрик († 1124 р.), Володар († 1124 р.), Ростислав Володаревич і якийсь час Володимирко; в столітті пізнійше проживали тут князі Святослав Ігоревич, син героя „Слова о полку Ігоря“ коло 1210—1211 і Олександер Всеволодович к. 1231 р. В княжі часи Перемишль був одним з найбільших городів в Галичині, мав сильні укріплення, нераз переходив напади й облоги, певно мав значне населення і розвинену культуру.

Чи залишилися в Перемишлі які памятники з княжих часів?

З літописів знаємо, що в Перемишлі був кріпкий город, замок, але дотепер не просліджено докладнійше, де стояв сей город і чи залишились по ньому які сліди, як вали, рови і ин.

В княжім городі була мурована катедра св. Івана, яку побудував князь Володар, ціла з тесаного, квадратного каміння. Як відомо з оповідання польського історика Длуґоша, король Ягайло в 1412 р. віддав сю церкву латинникам і при тім казав викинути з гробів тіла небіжчиків, що були похоронені під церквою. В 1470 р. сю стару катедру розібрано і з її каміння побудовано нову латинську катедру.

В новійших часах у підземеллях латинської катедри знайдено нагробну плиту у двох частинах, що зображувала чоловіка у боярськім колпаку. Сей камінь був на археольоґічно-етноґрафічній виставі у Львові 1885 р., що сталося з ним пізнійше, не знаємо. Були здогади, що се нагробник князя Володаря, що був похоронений у сій церкві 1124 р.

Десь за містом був окремий княжий двір на лузі над Сяном; память сього місця затратилася.

В околицях Перемишля були численні могили, деякі з них походять з княжих часів. Дрібні предмети викопані в сих могилах і в инших місцях мають бути в польськім науковім товаристві в Перемишлі.

Як загально звісно, мітра перемиських епископів мала на собі корону, — традиція називала її короною короля Данила. В 1915 р. вивезли її Росіяне до Петрограду чи Москви, не знаємо, що з нею сталося і чи хто домагався її звороту. Один з наших учених, як говорено, знайшов докази, що мітра походить з XVIII в.

З сього перегляду бачимо, що памяток з княжого часу у Перемишлі небогато і — на жаль треба сказати — вони або забуті або недосліджені. хочемо пригадати сі останки з часів старої галицької держави і висказуємо надію, що може хто з дослідників старовини у Перемишлі займеться ними ближче.

Др. В. Ю. Кисілевський

## САРОДЖІНІ НАЇДУ

Провідниця індійських націоналістів.

Індії — країна казок, країна казочного багацтва і тисячлітньої культури, починає чимраз більше непокоїти найздатнішого правителя світом — Анґлію.

Воно дивним видається пересічному Европейцеві, який ще до цього не знає британської раси та і її політики. Як може малесенька горстка Анґлійців правити 315 міліонами Індійців? Треба в першу чергу зрозуміти, що Індії, це не одноцільний край і не одна нація, але це мішанина народів і держав, які основно ріжняться між собою. Сотні ворогуючих націй! З цієї ворожнечі користає Анґлія і править ними. Вживає і штика, коли треба, але рівночасно старається зєднати собі обі сторони взірцевою адміністрацією та шануванням звичаїв.

На прикінці минулого століття почався між індійською інтеліґенцією національний рух, на взір ірляндського. „Національний конґрес“, який відбувався в Бомбаю в 1885 р., проголосив себе „парляментом“ Індій, але він не мав сили, бо не заступав всіх кляс і всіх реліґій Індії. Могутня частина її, магомедане, не брали, зовсім участи в зїзді. Хоч не дав він позитивних результатів, то зате започаткував могутній націоналістичний рух між Індійцями. Боєвим кличем їх став: „Гом Рул“ (Самоуправа). Цікавою прикметою цього руху є, що в ньому з часом почали гуртуватися всі, без ріжниці реліґій і каст — нечувана в Індіях річ.

Правительство почало числитися з бажаннями Індії і хоч з неохотою, всеж таки відступає крок за кроком. В найновіщому часі вигринула нова, могутня постать — Магатма Ганді. Його вплив на маси — стихійний і нарід уважає його за месію. Анґлійцям видався цей рух небезпечний, тим більш, що він був тісно звязаний з націоналістами.

В 1921 р., зєдналися прихильники Магатма Ганді з прихильниками братів Алі, провідників магомедан в Індіях, непримиримих ворогів Анґлії, і по всіх закутинах широкої індійської землі залунало: „Гет з Анґлійцями!“ „Індії для Індійців“!... Такий оборот справи спричинив арештування Магатма Ганді, хоч він сам не виступав ярко проти Анґлійців. Його увязнення було найфатальніщою помилкою, яку Анґлійці могли зробити, бо Магатма Ганді став не тільки месією, але й мучеником.

Всеж таки не міг він потягнути за собою всієї маси Індійців. Він не був в силі закрити цієї прірви, яка істнувала від тисячі літ — і ще істнує, а то: ріжниці між погордженими Паріями та могутними Брамінами. Він сам походив з найнищої касти, з Парїїв і багато людей могло йому закинути, що тому проповідує знесення каст і зєднання всіх Індійців, щоб самому піднестися до них. Ганді постановив відсунутися від проводу Свараджистів (націоналістів), бо не годився зі всіми новітними кличами. На його місце вибрав конґрес націоналістів в Согороче (Кавпур) в 1925 р. поетку Сароджіні Наїду, і по Індіях залунав ще один клич: „Не встануть Індії з тяжкого сну, доки не пробудять їх ці, що ще не брали участи в бою, що були замкнені від світа!“ Від міста до міста їздила провідниця Сароджіні Наїду і сотні тисячів слухали її слів, переймали від неї цей вогонь любови до рідних Індій, без ріжниці Браміна, Гінду, Мослема...

Сараджіні Наїду не вигринула на овид нагло, незнана. Це найпопулярніша жінка Індії! Її книжки, писання, читає з таким самими запалом і Лондон і Калкутта і весь індійський нарід. Заким вона почала заниматися політикою, була любимцем лондонського літературного світа. Поетичний талан її почав розвиватися зарання вже, як була в дівочій колеґії в Кембрідж. Лондон подивляв її твори та її прегарну анґлійську мову. Сароджіні Наїду, перша зі шляхотної брамінської родини зломала закон касти, скинула серпанок з лиця і пішла в анґлійську школу. Це ділялося в девять-десятих роках минулого століття, в ері королевої Вікторії! Про еманціпацію жінок в той час ще не говорили.

Хто сподівався тоді, що автор цих ніжних, навіяних любовю віршів, стане провідницею боєвиків Індій, — Свараджистів? Заступницею могутнього месії, Магатма Ганді!? І її уста, які шептали ніжні пісні любови, видадуть зазив до індійського народу, щоб творив свою міліцію з добровольців, щоб будував фльоту, літаки, до оборони перед дальшим анґлійським пануванням.

Роджена 1879 року в Гайдараґат, середновічній столиці могутньої магометанської держави в Індіях, походить з визначної брамінської родини. Перше виховання та зацікавлення наукою завдячує свойому батькові, Др. Аґорнат Четторад'я. Він був незвичайним любителем науки. Від нього й переняла подив до анґлійської культури. Щоби задовольнити свою амбіцію — одержати анґлійське виховання — мусіла зірвати зі всіми традиціями консервативних Брамінів, зі своєю кастою, що дивилася на всяке відступлення від обичаїв, як на зраду, гідну найтяжчої кари. Цеж був вершок провини приставати добровільно з людьми, що вбивають святі корови і їдять заборонену свинину.

Молода протестантка кинула Індії та поїхала в Лондон. Не дивниця, що подобалось їй вільне життя в Анґлії, де не було цих тяжких пут, якими звязана жінка в Індіях. Душа поетична, збуджена певним поривом волі, почала виявляти віршами своє почуття.

Але Індії, її рідна країна тягнула домів. Та замісць в затишку плекати далі свою музу, молода поетка кинулася зі всім молодим запалом до праці над визволенням жінки вищих каст від пониження, якого вона дізнає в Індіях, замкнена від світа, заслонена серпанком. Поступовий Нізам, володар держави Гайдаріґат, дуже прихильно віднісся до її змагань, та сприяв закладанню новітних шкіл для жінок.

Кілька літ після цього, як вийшла заміж, покинула на якийсь час громадську працю, щоби віддатися вихованню своїх синів, але вскорі знов взялася до роботи, до виховання всього жіноцтва Індії. Скинула дорогий убір високих каст, шовкову „Сарі“, бо шовк приходить з анґлійських фабрик, та вбралася в скромний „Каддар“ з домашнього полотна, пряденого індійськими руками. За її приміром пішли тисячі жінок і мущин. Не купуйте нічого від ворога, бо цим кріпите його проти вас самих! Індійці, памятайте, що ворог сильний цим, що ви самі його підпомагаєте!

*Марія Струтинська.*

## З освітного руху сільського жіноцтва.

До війни не було у нас повного розуміння ваги освіти для селянського жіноцтва та її впливу на розвиток національної культури.

Відси подвійне лихо: наші культурні здобутки, загальна громадянсько-національна свідомість, творили до певної міри штучну надбудову народнього життя, вони — хоч і як великий поступ зробили в останніх 5 десятиліттях—були по части буйним квітом, слабо вкорінили в ґрунт. З другого-ж боку жіноцтво, позбавлене в більшости пляновоі освітної і громадянсько-освідомлюючої праці, позбавлене джерел тієї безкорисної втіхи, яку дає почуття громадянської спільноти, спільна громадянська праця, — творило цю силу темних родинних інстинктів, що місто шукати ниток порозуміння зі ширшою родиною, з громадою та суспільністю — ставилося до них байдуже, а на участь чоловіків у громадянській праці гляділо нерадо: не розуміло її. В таких умовинах — чи-ж могла розвиватися як слід культурно-освітна праця на селі? Про яку культуру можна говорити там, де в щоденному життю, якому тон надає з природи жінка, панує кромішна тьма? Де жіноцтво, полишене саме собі, забуває за рік-два усе, чого вчилося у школі (яка зрештою не богато може йому дати), де воно не має ніякого уявлення про найпростійші основи гіґієни (науки про здоровля), де жіноче господарство, цю підставу добробуту села, ведеться по зразкам з перед сотки літ?

А так було у нас на загал майже до самої війни.

Від часу першого просвітного конґресу у Львові 1909 року (зглядно дещо ранше), справа жіночої освіти находить більше розуміння у наших культурно-просвітних установах. Жіноча господарська школа Просвіти в Угерцях, перші почини Сільського Господаря в напрямку устро-

ювання курсів жіночого господарства — вказують на те.

Та усе це йде поволі і не доходить до свідомости селянських мас жіночих, що живуть тільки якби одною половиною душі. Жіночі товариства, що начинають повставати по містах в 90-тих роках, не доходять до такої сили, щоби промінювати рівномірно на села. Нечисленні сільські жіночі кружки, які застає війна, не мають часу як слід розвинутися.

Жіночі маси спали. Війна не принесла в цьому напрямку безпосередних змін. Громадянське життя і висші, менш приземні потреби людини, мусіли уступити місця інстинктови оборони родини. Одначе війна вплинула посередно: перш за все, вона принесла зі собою революцію у сільському світогляді, знищила пересуди про те, що жінці личить, а що ні. Вона примусила жіноцтво до вияву тисячі здібностей, про які нікому й не снилося. Вона врешті видвигнула жінку на чоло родини і зродила в ній почуття відповідальности та ставила її нераз перед питання, що торкалися цілої громади.

Історичний 918/19 рік, який найшов наше селянство виснаженим фічично і морально, не був підходячим моментом для національного зриву. Його відгомін в душах селянського жіноцтва не був такий, який бувби в иншому, більш пригожому часі. В цьому часі перевтоми і бажання передишки, гостро зарисувався неприродний конфлікт між самозаховним інстинктом одиниці з одного, а національного коллективу з другого боку. І тоді може найбільш болюче відчувалося недостаточне зрозуміння тієї правди, що в визволенню і розквіті нації як такої, міститься шлях до поліпшення істнування одиниці. Тоді найбільш болюче відчувалося непідготуваня широких верств нашого селянського жіноцтва до обхоплення умом державного питання нації.

Після відносно короткого періоду загального обезсилення і знеохочення, по катастрофі в широких шарах нашого селянства, зявилася потреба обєднання, жажда знання і світла. Чоловіки, особливо молодші, принесли зі собою подих ширшого світа, зразки иншого життя. Цей рух, що зязився майже виключно самочинно серед селянства, захопив і наше жіноцтво. Другим чинником, що мав вивести селянське жіноцтво з тісного круга тільки родинних заінтересовань, стала відроджена орґанізація обєднаних в „Союзі Українок“ жіночих товариств Східної Галичини. Це обєднання довершилося на великому Жіночому Зїзді в осени 1921 року. А вже з весною 1923 року потреба праці серед сільського жіноцтва стала найбільш актуальною справою нового Зїзду, що відбувся в вітні 1926.

Цій справі присвячено богато часу і уваги і на припоручення Зїзду Головний Виділ С. У. розіслав окрему, горячу відозву до сільських інтеліґенток з закликом до праці.

Кинений жіночою орґанізацією клич орґанізації селянок найшов зрозуміння в наших культурно-освітних установах, головно-ж в краєвім т-ві Просвіта, яке предложило Союзові Українок свою співпрацю. Виготовлено окремий плян праці. Відповідно до того первісного пляну праці повітові жіночі товариства мали згуртувати в собі все інтеліґентне жіноцтво даного повіту і підготовлювати його та допомагати йому до праці серед селянського жіноцтва в секціях жіночих при читальні „Просвіти“, а де її нема, в окремім жіночім кружку. В програму тої праці повітових товариств входили повітові жіночі зїзди і поїздки делеґаток жіночих товариств на села.

Цей плян предложено і зїздові голов в квітні 1924. року. Зїзд приняв орґанізаційні рямки. Що-ж торкається змісту праці, зїзд однодушно признав, що має це бути загально-освітна і громадянсько-усвідомлююча праця з полишенням усякої партійної закраски, та з підчеркненням чисто жіночих заінтересовань Засобами в праці мали стати м. и. практичні курси усякого роду (шиття, крою, варення, килимкарства, роблення квітів і ин.), що мали піднести культуру села і ввести жіноцтво у властиву освітну діяльність, якою мали бути лекції і реферати та гутірки на ріжні теми.

Учасниці зїзду піднесли, йдучи свідомо а по части й несвідомо за традицією перших жіночих віч в Стрию (1891. року) і у Львові, потребу творення захоронок і діточих садків по селах. І тим українське жіноцтво ще раз підчеркнуло, що гуртуючись до праці над визволенням себе і своїх молодших сестер з тісного круга заінтересовань і діяльности, в якому позіставало на протязі довгих стол ть — що визволяючи себе, воно не віддалюється від своїх природних обовязків, а навпаки: піклуючися своєюдитиною воно тямить і про другі діти, позбавлені материнського піклування. А завдяки своїй зорґанізованости може здійснювати свої гарні задуми. — Затверджений Зїздом плян праці розіслано усім жіночим повітовим товариствам.

Справа праці серед жіноцтва широких народніх мас переходить на протязі 1924/25 року — час проби. Тут і там відбуваються повітові зїзди, тут і там орґанізуються поїздки на села. „Товариство Жінок“ в Стрию робить гарний почин, вводячи в житя діточі садки в стрийському повіті, підготовляючи навіть окремим курсом учительок до цих садків. Міжтим піднесена зїздом справа практичних курсів стає найбільш підхочучим засобом в праці на селі. Одна замітка в пресі робить це, що до Гол. Виділу начинають зголошуватися повітові жіночі товариства, а дальше й поодинокі діячі з місточок і сіл — з домаганням фахової сили для ведення курсів крою і шиття, які мають найбільший попит. Гол. Виділ С. У. перебирає посередництво в тій справі. Одначе ізза недостачі фахових сил з відповідним образованям годі обсадити усі місця такою силою, яка булаб одночасно просвітною інструкторкою, так що цього знаменного обяву не використовується вповні для покладення підвалин жіночій орґанізації на селі. Йдучи назустріч хвилі, С. У. отвирає у Львові перші курси інструкторок весною 1925 року. Зїзд делеґаток весною 1925. року є першим дійсним підсумком праці наших повітових т-в на селах. Досвід виказує, що в багатьох випадках безпосередна праця повітових товариств через поїздки на села і реферати видала кращі успіхи, ›к орґанізація сільських інтеліґенток в тих пов. товариствах для праці на місцях. Одначе Зїзд признає цю другу форму праці також конечною, бо вона може дати постійних робітниць.

Рік між Зїздами 1926. і 1926. року — можна назвати під оглядом поступу в орґанізації сільського жіноцтва — роком ударним. Ціла низка жіночих віч анкет, зїздів та нарад присвячених освітній справі казує величезний поступ серед нашого селянського жіноцтва. Перше віче устроїв, як перед 35 роками, Стрий, — 19 листопада 1925. Дальше йдуть віча в Тернополі, Копичинцях, Львові. Анкети відбуваються: 2 в Станіславові, (з того одна в справі діточних садків, де бере участь 50 сіл) 2 в Коломиї (при участи 200 селянок і 70 інтеліґенток), Стрию, Сокалі та ин.

Жіноцтво шукає для орґанізації села нових шляхів, як пр. Копичинці, де праця йде спільно з кооперацією.

Кружок при кооперативі в Хоросткові нараховує 150 членів, стільки-ж приблизно у Землякiвцях. Що-недільні сходини з викладами стягають до Копичинець численно доокола лічне сільське жіноцтво.

В инших повітах повстають по селах самостійні кружки Союза Українок, або-ж жіночі кружки при Просвіті (як пр. в Тернопільщині — 7 кружків).

В Перемишлі йдуть безупинно курси крою та шиття, низші і висші, а при них бурса на 30 дівчат.

В році 1925—6 відбувається заходами жіночих товариств, (про инші не згадуємо тут) кількадесять курсів крою і шиття, на яких вчать в першу чергу інструкторки з курсів С. У. у Львові. На курсах йде часто також і загально-освітна праця. Всі вони находять величезне зацікавлення. В Станиславівщині йдуть курси куховарства з дуже гарним успіхом.

Поява „Жіночої Долі“ у вересні 1925 року скріплює розгін повітових жіночих товариств на села, стає цінним дороговказом для місцевих освітних діячок, а головне — дає почин до самодіяльности селянок там, де не доходить сітка жіночих орґанізацій, де байдужні сільські інтеліґентки досі не зрозуміли наказу хвилі.

„Жіноча Доля“, як одинокий у нас освітний орґан, що промовляє безпосередно до селянської душі, стає в короткому часі незаступимою у читальні „Просвіти“ та пробуджує у провідників читалень та їхніх членів, розуміння ваги жіночої освіти.

Від останнього жіночого краєвого зїзду, що відбувався в маю 1926. року, орґанізація селянок йде ще більш приспішеним темпом. Народжуються жіночі кружки як гриби по дощі, (у Борщівщині на протязі кількох місяців — 5 кружків при читальні Просвіти — відразу вписується біля 100 членів) та що важнійше — в цих кружках йде справжня освітна праця. Так як справа йде тепер, треба сподіватися, що скоро вже наш край покриється освітними центрами, в яких вироблятиметься новий одноцільний тип свідомої і о-освіченої української селянки.

---

Вікторіян Сарду.

# ҐРАНАТА

Цей день Нового Року і новорічні дарунки нагадали мені одну подію з часів облоги Парижа, яка (мушу похвалитися) — приносить мені трохи чести.

Хай читач заспокоїться! Я не заведу його в укріплення, ні на передню сторожу, але цілком просто на вулицю Тревіз, до мойого старого друга Дітаї. Це був богатий фабрикант хемічних продуктів, чоловік знаменитої жінки, батько дуже милої дочки, досвідний промисловець, добрий патріот, дещо божевільний на точці політики; зрештою — найліпший чоловік на світі.

Облога Парижу заскочила його у хвилині, коли він зачиняв свої скрині для відїзду. Він потішив себе думкою, що облога не буде тривати восьми днів. Пані Дітаї була иншого переконання. Вона зайнялася перш за все забезпеченням свойого дому, у якому нагромадила таку безліч харчів, що Дітаї не зазналиб голоду, хочби облога потрівала ще три місяці довше. Відтак вона завершила своє діло, примістивши у свойому малому городчику стайню з коровою, завівши курник і поклавши навіть хлів для свиней, що три місяці пізнійше коштували свою вагу золота.

В місяці жовтні її благословили — перший я, який обідав у Дітаї кожнього четверга і неділі. Ту тя надгороджував собі недостачі цілого тижня. Як же можна було не захоплюватися — у ці дні посту — на вид яєшниці, жареної на солонині, або-ж куска швайцарського сира, покропленого знаменитим вином, що не мало ніякого посвоячення (рідка річ!) з хемічними виробами фабрики Дітаї..?

Я не був одинокий гість при цьому гостинному столі. Ще один мав тут своє накриття біля мойого. Це був молодий Анатоль Брішó, перший помічник у фабриці, майбутній зять і співвласник пана Дітаї. Цей порядний хлопець, задумливий, худощавий і дещо несміливий, був сильно закоханий в дочці свойого наставника, панну Ґертруду, що теж не видавалася байдужна до тієї любови. Дітаї дивились на це на стільки прихильним оком, що — хоча нічого не говорилося про це — подружжа молодих людей було мовчки вирішене. На нещастя—війна відсунула день здійснення. Брішó служив вістуном у „рухомій ґвардії Сени“ і стояв на постою в Сан Дені. Він сповняв свою службу совісно, так як робив усе инше, одначе — треба сказати це — без захоплення і проклинав цю безконечну облогу, яка опізнювала його щастя таганив лагідно, але не без огірчення, французські способи боротьби.

Ця догана дразнила пана Дітаї, беззастережного приклонника ґенерала Троші*. Що більше: часопис Тан (Temps) оголосив в цьому часі низку статей, у яких автор відтворював з власної уяви хід боїв під Парижем. Дітаї взяв усе поважно. Він пришпилював малі хоруговки в місцях, зазначених „полководцем“ з „Тан“, слідкував зі завзяттям за видуманими наступами і протинаступами і передсказував нам остаточну побіду в короткому часі. Недовірчивий Брішó поважився лагідно противорічити. Дітаї запалився, розгнівався. Я вмішався ще в час, щоб усмирити сварку. Одначе Дітаї не потішився в глибині душі по усіх цих боротьбах, що його помічник не дозволив йому виграти в уяві.

Присутність нового гостя ще більш затемнила положення. Я був здивований, коли одного вечора, прийшовши пізно, застав на мойому місці, праворуч пані Дітаї, якогось незнайомого добродія, червоного плечистого, голосного і чванливого. Він носив відзнаки сотника на дивачному однострою, що певно походив з якоїсь театральної гардероби, а на ногах мав величезні чоботи, по яких кожний мусів пізнати героя.

„Пан Робіяр“ — сказав Дітаї, представляючи нас одного одному. „Сотник пропащих Дітей“.**

Я не зїв моєї зупи, так задивився на Робіяра. Подвиги цього героя мусіли полягати у випорожнюванні опущених домів міської округи з мебелі, що могла спокусити захланність ворога — та у приміщуванні тієї обстановки у безпешному місці, невідомому власникам... Я питав себе зі скукою, яким чином цей Мандрен*** зі сильними щоками найшовся цього вечера тут, щоб обкроювати наші порції сира. — Пані Дітаї пояснила мені це, не без зворушення. Над вечір вона поховзнулася і впала досить небезпечно на бульварі Поасонієр вкритому жеследою. Робіяр, що проходив туди, завів її, трохи побиту і приголошену, до найблищої аптики а відтак до дому. З вдячности вона мусіла запросити його на обід. Це пояснення заспокоїло мене. Я думав, що на цьому обіді воно покінчиться.

— Цей смішака не був дурний. Він представився, як зацікавлений в угольній справі, яка примушувала його обїхати цілу Европу, та розказував нам дуже забавно свої спогади з подорожі. Війна — говорив — спровадила його назад у Париж, якого спасення вимагало його присутности. Що торкається його геройських вчинків на передмістю, то легко догадатися, що воли переходили всяку можливість: „Ми побили ворога до ноги, він втратив усю силу“! „Моїх пять тисяч зухів зробило пролім“ і т. и. Пані Дітаї слухала цих переборщень з видимою приємністю. Дітаї не міг устояти перед бажанням вірити в усе, тільки Ґертруда остала рівнодушна.

Що-ж торкається малого вістуна, то він, що був цього вечера ще блідший і менший у свойому завеликому убранні та мав в додатку сильний нежит, видавався придавлений сусідством цього великого драбуги, який не жалів йому ні немилих дотинків, ні зневажливих поглядів, ні прикрих порівнань.

Самохвальство цього Ґасконця втомило і знудило мене і я видумав якусь причину, щоб попращатися після чорної кави, та думав що працаюся з ним на завсіди. Одначе в цьому я сильно помилився. Бо слідуючої неділі я застав його знову на тому самому місці, відтак знову в четвер. І остаточно він заняв стале місце при усіх наших обідах. Він очарував родину Дітаї. Паню Дітаї підбив своєю веселою вдачею і цею рицарскістю, на яку ніжна жінка у її віці не є нечутка; а пана Дітаї цим зацікавленням, яке начав виявляти для воєнних операцій з „Тан“ і для посування маленьких хоругвок. Анатоль, ще більше закатарений, тратив тоді видимо з кожним обідом добутий раньше терен на річ цього хвалька. Його поразка стала особливо виразна після битви в Бурже, у якій бідняга сповняв відважно свій обовязок, та звідкіля повернувся ранений у передрамя.

Він розказував нам про смерть Бароша, комаданта 12 батоліону рухомої ґвардії, вбитого біля нього, про опущення, про відворот і увесь цей сумний кінець геройськи веденої битви. Розказував з таким розпучливим знеохоченням, що мало бракувало до цього, аби пан сотник зачав поводити з ним, як з дезертиром і трусом. Як не зробив цього, то тільки задля господарів дому, одначе він дав це виразно відчути. З яким шляхотним обуренням він доказував, що будь там „Пропащі Діти“ — а справа покінчиласяб цілком инакше.

Відтак, запалившися, він начеркнув плян відвороту через височину Montmorency, Cormailes, з походом на місто Rouen, та з побідоносним входом до пристані Havre... що до захвату зворушило пана Дітаї. І так, коли Анатоль упокорений страждав від рани, що ще крівавивила, ніхто окрім Ґертруди і мене не звертав на це уваги.

Другої днини у нього зявилася горячка і він остався в ліжку, та був відтак неприсутний на наших обідах на протязі кількох тижнів. Сотник зачав виразно женихатися до Ґетруди, а постава батьків до цього була така, що не могла знеохотити його. — Того дня, коли Анатоль повернувся до нас рековалесцентом, худійший, як коли, я добре бачив, що у Ґетруди були червоні очі, та що того дня вона мусіла мати розправу зі своєю мамою, цілком уже засліпленою своїм Робіяром. Я зрозумів, що настав час вмішатися у справу, задля тих бідних молодят.

Це була послідна неділя старого року і ми балакали про Новий Рік, який мали разом святкувати.

— „Сто чортів!“ — крикнув сотник „люба пані Дітаї, треба мені зробити вам несподіванку!“ Це піддало мені гадку зробити і свою.

В день Нового Року Дітаї привитав нас з розкритими руками, сіяючий. Стратег з часопису Temps розбив в уяві цілковито принца Карла, звівши його уданим відворотом, що був найбільш вдатним ділом новітньої стратегії.*

Цею звісткою він прийняв нас, як новорічним дарунком.

Анатоль приніс крілика, якого зловив в сильце, на опустівшому острові Сен Дені,** звичайного, домашнього, здичілого крілика.

Що торкається сотника, то він підніс пані Дітаї торбинку цукрованих каштанів — у пруському шоломі. — „Дорога пані, тільки від мене залежало, чи принести Вам в цьому шоломі і голову власника“ — сказав, посміхаючися. — „Що?“ — закликала пані Дітаї, приголомшена подивом — „ви його вбили?“ – „...щоби нам жертвувати отсю коробку на цукорки, яка – смію сказати — не найдеться у кожньому домі.“

Я дарую вам, шановні читачі, опис цілої пригоди, якої подробиць не ощадив нам, як ви певно догадуєтеся, цей брехун. Він нібито заховався в боці і чатував на самітного вартового, якого напав і задавив в рукопашній боротьбі, щоб револьверовим вистрілом не притягнути ворогів. О, як-же нужденно виглядав (теж задушений) домашній крілик, біля цього великого подвигу! Я сказав зі свойого боку:

— „Що торкається мене, то я не є настільки гордий, щоб суперничати з такою відважною людиною, як сотник. Одначе єсть і в мене мала несподіванка, тільки вона не настала ще.

Як хочете, можемо обідати, не чекаючи її.

Ми сіли за стіл. Обід був дуже веселий. На цю оказію забили вепра і усі захоплювалися кишками.

Ми були при чорній каві і сигарках, коли прислуга повідомила нас, що якийсь артилерист зложив у гостинній дарунок від мене. Ми перейшли туди і побачили справді на столику презент, завинений в папері та завязаний синім шнурочком.

„Що воно таке може бути?“ — цікавилася пані Дітаї.

„Не ломіть собі голови, люба пані, це ґраната.“

„Ґраната?“

— „Пан Дітаї висказував мені нераз бажання мати ґранату, але таку дійсну, яка робила службу. Мій приятель Голлян, командант батерії, посилає мені отцей примірник, найдений на високорівні Аврон, де він забув вибухнути, падаючи“.

Я розвязував, балакаючи, синій шнурок, роздер папір і на столі зявилася ґраната — чорна, понура, грізна.

Я „захоплений!“ — кликнув пан Дітаї. „Зроблю з неї висячий годинник до мойого кабінету“.

„Але-ж, коли вона не вибухнула?“ закинула неспокійно пані Дітаї.

„О, заспокійтеся! Роллян не приславби мені її, не зробивши її нешкідливою! Впрочім тут його лист“.

Я розкрив листа, приклеїного до ґранати і ладився читати його голосно. Одначе при перших зразу стрічках моє лице виявило здивування, відтак неспокій і усі закричали разом:

„Що з вами?“

„Мій Боже... я... послухайте“!

І я читав:

„Любий друже! Ось тобі бажана ґраната. Тільки-ж — мені було неможливо найти тут гарматчика, щоб вмівби зробити її безпешною. Треба занести її до пушкаря на вулиці опери. Він робить такі річи дуже зручно. Одначе — перш за все — велика обережність! Треба берегтися найменшого потрясення, потертя. Бо вистане вдарити її куском паперу, щоб вона вибухнула“... Мені перервали оклики жаху:

„Алеж забирайте це геть!“ — крикнула пані Дітаї. „Це жахливо! Ця ґраната в мойому сальоні!“

„Мій Боже“ — я витягнув руку...

— „Не торкайтеся її!“

Заспокійтеся, пані! Гарматчик, що приніс її, забере її назад“.

— „Пане“ обізвався слуга з порога, де стояв і теж тремтів „гарматчик відійшов.“

Новий вибух страху.

„Я тобі забороняю“ — кричав мені пан Дітаї, „у тебе не має сили донести це до пасажу опери без задержки в дорозі! Ти кинеш це на вулиці, на сходах, в передсінку!“

Пані Дітаї вчепилася мене за рукав:

— Ні! Не ви!... Це надто небезпешно! Не ви!“

— „Це“ — докинув Дітаї — „це є річ жовніра, сильного жовніра. На щастя єсть сотник!“

„Я?“

— „Алеж так, мій любий, ви є сильний, як Турок і якби сотворений до такого. Ви граєтесь кулями і ґранатами, наче школяр кульками до гри і мячами“.

— „Позвольте, позвольте“... боронився сотник, що поблід злегка... „ґраната, то... ну, чорт!.. Не можна підождати з цим до завтра?“

Пані Дітаї закричала:

— „Завтра? Щоб я не могла зажмурити ока цілу ніч? краще я піду в готель!“

Тут Анатоль спокійно заговорив: „Можете оставатися. Я віднесу ґранату“.

Дітаї задержав його:

— „Ви збожеволіли! Реконвалесцент і з вашою хорою рукою! Хочете висадити у повітря хату?!“

---

*) Ґенерал, що кермував обороною Парижа та зложив командування перед його упадком.

**) Так називав себе відділ очайдухів, що в цей спосіб зазначували свою погорду до смерти. Назва „пропащі діти“ походить з XVI віку — вона означувала церші наступові частини війська.

***) Мандрен—називався відомий озбишака, страчений 1755. року.

*) воєнної штуки.

**) Saint Denis остров на ріці Сені (Секвані).

— „Дійсно — підтримав я його. „Це не є річ хорої людини“

— „Алеж сотнику,“ — говорив своє Дітаї — „я маю довіря тільки до нього. Ну, живо, сотнику. Заберіть цей дивогляд та звільніть нас від цього жару!“

Сотникові зле травилося в цій хвилі, це було ясно. Одначе він не був людиною, що далаб себе так будь чим збити з пантелику.

„Дійсно“, підсміхнувся він, „це мені справедливо належиться. Я хотів сказати ще, що нести цей предмет пішки, булоб надто небезпечно. На дворі ховзько, доволі одного фальшивого кроку, щоби вбити на вулиці десятеро людей. Одиноко розумно буде перевезти його в повозці.“

— „Повозка у цей час? Можна порахувати їх на палцях. Усі вони майже реквіровані для перевозу ранених.“

„Усе зробиться“, сказав на це сотник. „Генерал Шміц, що доставив мене до вас, обідає в ресторані Бребан, його повозка жде там під дверима. Я попрохаю його позичити мені її. Він є один з моїх приятелів. Справа поладнана. Припняти тільки мій пояс і пійти туди — це значить десять хвилин, а що найбільше чверть години“.

„Так йдіть скоро!“ казала пані Дітаї. „Я буду за цей час умирати зі страху.“

— „Біжу, дорога пані.“ Сотник вхопив свою шапку, плащ і вибіг.

— По цьому, як він збігав по сходах, видно було, що він дійсно спішиться.

Я повернувся до гостинної, де панувало замішання. Пані Дітаї колибалась між охотою втечи і баžанням стерегти ґранату. Я виглянув непомітно крізь вікно на освітлену місяцем вулицю.

— „Це було так просто дозволити мені віднести її“ — бурмотів Анатоль.

— „Но, мовчіть!“ — відповів Дітаї, трохи здивований відвагою цього хлопця. „Це-ж справді краще зробити сотникові“.

— Як що він не дасть задовго чекати на себе“ — застогнала пані Дітаї.

— „Що дасть на себе чекати, цього можете бути певні“ — сказав я. „Бо він не вернеться“.

— „Не вернеться?!

— „На певно. Щоб пійти до Бребана, він повинен був перетяти дорогу на право. Міжтим він саме побіг на ліво і то доволі скоро.“

— „Знаете! — Що-ж це має значити?“

— „Це має значити, любі панство, що ваш сотник є киринник, та що я радий, що виявив вам вартість цього хвалька за допомогою отсеї штуки.

І я взяв у руки альбом зі стола і вдарив ним сильно по вершку ґранати, яка розлетілася на тисячу кусків — шоколяди. Вона була з шоколяди — і розсіяла по коврі цілий набір цукрових мігдалів, пралінок, та конденсованих овочів.

Вибух загального сміху привітав цю експльозію і цю розвязку. Три місяці пізніще Анатоль одружився з Ґертрудою.

А про сотника ні чутки більше!

З франц. мови переклала *М. С-ка.*

---

*Др. Й Паленський.*

# ГРАНИЦІ УКРАЇНИ 1919 РОКУ.

Нові держави, які творилися тоді на національних територіях, змагали до того, щоби їх державні межі по можности покривалися з їхніми межами етноґрафічними.

Перші державні границі одержала Україна на мировому договорі в Бересті з початком 1918 року, який там заключила з чотирма осередніми державами. На тому договорі Україна приходила до земель північнозахідних майже в тих самих границях, які колись були за короля Данила. Там границею була ріка Вепер, аж до її коліна, де та ріка, пливучи на північ, раптом скручується на захід до Висли. Дальша границя, на північ від згаданого коліна Вепра, перетинала Буг під Дорогичином і пригортала до України Підляше з містом Бєльском аж до горішної Нарви.

Окрім цього явного, заключено ще й другий тайний договір, на підставі якого Австро-Угорщина зобовязувалась з Галичини враз з Лемківщиною та Буковиною утворити в рамах власної імперії окремий український автономний край.

Через те Берестейський договір можна уважати за високий шпиль, на який несподівано винесено в Европі справу українську завдяки посольствам українським з Києва і з Відня, великій праці Союза Визволоння України, а перш за все і найбільше заслугам бл. п. посла Миколи Василька з Буковини. Нічиїми заслугами більше, як саме того бистрого і впливового українського політика і дипльомата, звязаного многими нитками з ріжними високопоставленими людьми в Австрії, як неменьше і з тодішним міністром закордонних справ, ґрафом Черніном, станув так корисний мир в Берестї.

Однак адміністраційні границі бувших російських губерній, які заняла Україна, не все відповідали її етноґрафічним межам. Їх треба було нераз поправити. Тою роботою займалася за урядування Центральної Ради окрема комісія з сенатором Шелухином на чолі. Ця комісія випрацювала мапу України, яка намічувалась заразом за майбутню мапу державну для договорів і взаїмовідносин з сусідними державами, які творилися на руїнах царської Росії.

Але і ця карта сен. Шелухина вповні вдоволяючою не була — головно через те, що випрацьована була в часах революційних, военних і найбільш несприятливих, а по друге вона не включила просторів, які ще тоді належали до Австро-Угорщини. Колиж після упадку Австроугорської монархії ті простори злучилися в З. У. Н. Республиці, якої парлямент в Станиславові рішив прилучитися до Великої України і цю злуку довершив торжественним актом в Київі 22 січня 1919 р., тоді зявилася потреба випрацювання карти Соборної України і до того забрався уряд Директорії, а потому уряд головного отамана Петлюри.

Для переведення тієї роботи утворено при міністерстві закордонних справ знов комісію, тим разом другу, не політичну, а чисто наукову, яка мала прослідити всі етноґрафічні простори, заселені українським народом, особливо пізнати відсотковий склад людности в мішаних повітах і приготовити нову карту етноґрафічну Соборної України. Та комісія радила у Винниці, котре то місто через деякий час (зимою на початку 1919 р) було столицею Національної України, після виходу з Києва. До неї належало около 12 осіб, в тім чотирох Галичан, а головою її був неодмінний директор міністерства закордонних справ Скр. Головних референтів було двох; один Галичанин і той провадив сторону наукову, другий Наддніпрянець з Таврії, вищий старшина військовий і той провадив сторону технічну.

Основою праці була карта сен. Шелухина, а вислідом нова карта і доклад на письмі, поданий вже в Камянці до міністерства на руки згаданого голови комісії. Доклад обрисовував кругом всі етноґрафічні границі України і значно відбігав від підручної мапи сен. Шелухина, однак нарад своїх комісія не закінчила через війну на Україні і переїзд національного уряду з одного місця на друге.

В тому докладі заслуговують на увагу ось які моменти:

На заході етноґрафічна границя включає всю Лемківщину обобіч Карпат, від найдальших осель, положених в Новотарському повіті під Щавницею Ярембини і Любовлі на Спижі і далі на південний схід обіймає Закарпатську Україну, а на північний схід перетинає повіти Березівський та Переворський і через Лежайськ та Білгорай лучиться вже зі згаданою границею на Вепрі. До Лемківщини сказано в окремій примітці, що через кольонізацію вже майже зовсім польські міста підгірські: Санч, Грибів, Горлиці, Ясло, Коросно — є однак одинокими торговицями сумежної Лемківщини.

На півночі прилучено Заблудівську волость, яку карта сен. Шелухина лишила Литві. Прилучено на тій основі, що російська наука (Соболевський) говір тої волости признала більше українським, як білоруським.

Як свого рода смішний куріоз стоїть тут згадати про лист, який прийшов 1918 р. з того кута України до уряду в Київі, де якийсь учитель писав: „Ради Бога! Що робите? Тутже і на лік ніхто литовської мови не чує, а ви нас віддаєте Литві!“.

Далі границя Ясьолдою і Припеттю біжить на схід, перетинає прямо білоруський пісок і забирає до України м. Гомель. Далі на схід ще більше ріжнилася ця мапа від мапи сен. Шелухина. Вона включала богато простору Курської та Вороніжської губернії, а також чимало повітів в землі війська донського, заселеного у високій мірі українським людом, подібно як Слобідська Україна. Ще далі Кубанщину, Ставропільщину і Чорноморщину злучено з українським туловищем шийкою на Ростові. Про Крим о мішаній людности окрема дописка пояснювала приналежність його до України з причин торговельних, як великої природної пристані. Береги Чорного моря кінчилися на долішній Бесарабії, де людність є дуже мішана і ріжномаснітна. Границя біжить там серединою краю, лишаючи весь правий беріг Дністра за Україною, а лівий Пруту за Румунами, а далі в горі біжить вздовж Пруту, врешті під Ліпканами переступає Прут, відтинає північну Бесарабію і Буковину до України і через Кірлібабу зміряє до Синього Верха (Мараморош-Сиготу) на верхній Тисі, де лучиться зі згаданими границями Закарпатської України.

Надзвичайно помічним в тій праці був урядовець Семен Совенко Ометинський, який не належав до комісії, а небавом потому згинув траґічно в Рівному, коли там переїхав уряд. Була це людина феноменально освічена, всесторонно, кольосальної памяти, родом з Житоміра, римо-католицької віри, революціонер і горячий Українець.

---

## Нові книжки.

*Богдан Лепкий:* **Мазепа.** Трильоґія. І. Мотря. Історична повість. Том перший 387 ст., том другий 395 ст.; — II. Невбивай. Історична повість, ст. 395. Видання „Української Накладні. Київ — Ляйпціґ.

Б. Лепкий заповнив прикру і впокорюючу прогалину в українській літературі: дав першу, дійсно талановиту повість про великого будівничого Української Держави на переломі 17 і 18 вв. Повість закроєна на великі розміри. Дві перші частини вже є на книгарських полицях. Третя („Батурин“) друкується.

Досі могутня постать Мазепи притягала до себе увагу головно чужинних письменників (Вольтер, Байрон, Ґюґо, Пушкин, Словацкі і и.) З українських ніхто не відважився на відтворення Мазепиної доби. Звичайно, є глибші причини цього сумного явища. Україна переживала наслідки програного бою під Полтавою. До заповітів великих гетьманів в повному обємі стало навязувати перервану нитку історії щойно сучасне покоління. Замітна річ: серед нашого селянства проявляється стихійний попит за історичною лектурою, в першу чергу за історичною повістю. Яка причина цього? — Звичайна: шукаємо наших предків. Можна надіятися, що зацікавлення героїчним минулим нації серед української суспільности буде рости, що наші історики матимуть що раз більше читачів, що вони находитимуть насолоду в контакті з масовим читачем (досі писали свої твори для „майбутнього“!) А за ними зявляться і белетристи і ми діждемося нетільки свого Сєнкевича, а й Фльобера. Може воно й припадок, а всеж припадок характеристичний: перша повоєнна історична повість, з якою сміло можемо показатися поміж культурних людей, присвячена добі Мазепи. Під перо тиснуться порівнання. Бож момент, який сьогодня переживаємо, в богато дечому нагадує часи після битви під Полтавою. Як тому двіста літ, так і тепер — українські землі розшарпані кордонами. Як тоді, так і тепер носії української державности ковтають гіркий хліб еміґрації. Як тому двіста літ, так і тепер — програли ми оружну розправу, бо не було згоди в українській сімї і пісня Мазепи на цю тему являється сьогодня не менш актуальною, як за життя її автора. Хоча є і великі ріжниці. Тоді виснажена довголітними війнами і внутрішними межиусобицями Україна впала у стіп молодої сили, що з півночі сунула до Чорного Моря під проводом ґеніяльного варвара Петра. Найактивніщий елемент з поміж козацтва або вигинув або опинився на еміґрації. Втомлені маси сподівалися від „білого царя“ земельки і спокою. Очевидно, це був самообман. Надія на земельку покінчилася закріпощенням мас. І спокою не було: Петро та його наслідники мали надто великі апетити. А сьогодня? Перше всього не має на півночі Петра. І не має Москва за собою рішаючого бою під Полтавою. Хоча її амбіції неменші, як на початку XVIII в.: мріє про полтавську побіду над цілим світом. І сьогодня на арену виступила на Україні нова сила: пробудилося селянське море. Москва бачить, що його вже приспати не вдасться. Маючи за собою недавній досвід, українські народні маси що раз краще розумітимуть життєвий подвиг великого гетьмана та ідею, яку він роками підготовляв і оружним чином здійснював на заході свого життя. Велика вдячність належиться Б Лепкому, що він саме в теперішню хвилю вичарував нам в своїй трильоґії безсмертного Мазепу та його епоху. Його твір може мати першорядне виховуюче значіння. До цього потрібне тільки одно: щоби „Мазепа“ Лепкого найшовся в кожній українській хаті.

Що собою уявляє Мазепа Лепкого? Гетьман скінчив шестий хрестик життя. Для свого окруження він є великою загадкою. Про нього кружляють на Україні леґенди: про його бурливу молодість, про його подвиги, зручність, второпність. Старшина козацька знає ціну державному розумови Мазепи. Хоча є між нею крім фанатичних прихильників і вороги гетьмана. Всеж всі вони дрожать на думку, що буде з Україною, коли його не стане. Ніхто з них не знає близче, до чого змагає гетьман. Про свою доконечну мету він їм не говорить. Мазепа — тонкий психольоґ, знає, як ніхто, своїх земляків, знає їх хитку, норовисту вдачу, виховану бурливою добою, вічно непевним положенням, вічною трівогою, що принесе завтрішний день. Тому перше всього старається про розвиток культури, матеріяльної й духової; дбає про добробут своєї суспільности. Щоби вона мала що боронити перед ворогом з півночі і заходу! На цій праці минає йому богато років. І ось ми бачимо, як його праця увінчується успіхом: гетьман має біля себе сліпо відданих йому старшин. А всеж-навіть найблищі довіреники Мазепи щойно перед самим розривом гетьмана з царем довідуються з його уст про цей плян. Мазепа зумів так повести діло, що ідея розриву з Москвою була широко спопуляризована не тільки серед старшини, а й серед козацтва. А цар Петро до самого кінця був свято переконаний, що єдиним його приятелем на Україні є старий гетьман, що він держить в карбах гордих „черкасів“, які з усеї душі ненавидять московських зайдів. Гетьман піддержує широкі звязки зі світом. Він прекрасно поінформований, що де діється. У своїх взаєминах зі світом він послуговується головним чином чужинцями-дипльоматами, фанатиками своїх ідей, яких здійснення покривається з плянами гетьмана. За службу добре їх винагороджує. І має спокій, бо знає, що ці люде непричасні до гри сил і пристрастей в українському муравлищі.

Про тайни Мазепи знає богато його товариш з молодих літ, з яким доводилося йому не одно переживати, ґен. суддя Кочубей. Не так небезпечний Кочубей, людина добродушна, пасивна, слабовольна, як його дружина, Любов Хведорівна – українська леді Макбет. Кочубеї — люде богаті, в певних колах впливові. Гетьман хоче їх зеднати собі, сватаючи їхню дочку — Мотрю. Близче знайомиться гетьман з Мотрею, гостюючи в дворі Кочубеїв. Старий гетьман, що на свойому віку пережив чимало любовних пригод, в своїй похресниці стрічає співзвучну душу. Для Мотрі Мазепа — це один з великих духів минулого століття, про яких вона стільки наслухалася від своєї доброї тітки — антитези Любови Хведорівної. Гетьманови під осінь життя всміхається особисте щастя. Та впоперек дороги не тільки до особистого щастя, а й до здійснення його державницьких плянів — стає Кочубеїха. Вона хоче на гетьманський столець поставити свого чоловіка, хоче бути гетьманшою, а не тещою гетьмана. І Кочубей робиться повільним оруддям в руках своєї жінки. Це завязок повістевого сюжету трильоґії Лепкого. Перед читачем пересувається картина за картиною, а в них ціла ґалерія типів, українських і чужинних. Кожна картина намальована рукою вправного мистця кожний тип докладно продуманий. Талант Лепкого дійшов до вершин зрівноваженості і самосвідомости своїх засобів. Лепкий не запускається в нетри аналізи душ своїх героїв. Це не є його живло. Лепкий-маляр. Він дає довгу низку картин, з яких кожна може бути для себе цілістю. А що всі ці картини лучаться гармонійно в один великий образ, образ України початку 18 в. та її великого гетьмана, тому трильоґія Лепкого являється триюмфом його мистецького хисту. (Одночасно вона є доброю перестогою для літературних критиків, що розміщують письменників по шуфлядках з написами: „звужена скаля заінтересовань“, „лірик — не здатний обхопити ширших овидів життя“ і т. д. Лепкого доведеться їм переставляти до иншої шуфлядки.) Читаючи трильоґію Лепкого, годі не думати про роки 1917–20 на Україні, про ролю провідної верстви в державному будівництві, а зокрема про ролю найбільш відповідальної людини — голови держави. Мазепа Лепкого — не тільки чудовий адміністратор, дипльомат і полководець, а й великий психольоґ — педаґоґ. Вміє добіратися до душі не тільки одиниць і ґруп, а й до душі маси. Він знає, як ніхто, творчі й руїнницькі сили серед свого народу. Тому так довго підготовляє момент розриву з Москвою. Виховує собі державних мужів, на яких зіпреться в рішаючу хвилю, яким залишить в спадку керму державою. І ми бачимо, як ціле його окруження насичене державним розумом Мазепи. Старшини Мазепи — це його духові діти. І саме отсей момент в трильоґії Лепкого являється з національного становища незвичайно цінним: даючи високу естетичну насолоду, Лепкий непомітно для читача вчить його розуміти тайну державної машини і ролю в ній кермуючого мозку.

Очевидно, годі в ґазетній замітці всесторонно обговорити прегарний твір Лепкого. Ми хочемо тільки звернути увагу наших Читачів, щоби його прочитали. Не пожаліють!

*М. Струтинський.*

**Історія політичної думки Галицьких Українців** 1848–1914. На підставі споминів і документів написав *др. Кость Левицький.* Перша часть. Сторінок 432. Накладом власним, Львів 1926.

У вступнім слові автор каже:

„Бажаючи вдоволити бажанню поставленому до мене принагоді обходу ювилею моєї національної діяльности, — щоби молодшому поколінню дати підручник історії політичної думки Галицьких Українців на протязі минулого півстоліття, та щоби молодше покоління брало зразки з громадянських діячів минулого часу і не помилялося вже в тих справах, в яких блудили наші батьки, я постановив зясувати важнійші події з нашого минулого...“

Як відомо, свій ювилей святкував шан. автор весною 1924 р. Минуло два роки і перед нами лежить товстий том, перша частина „Історії політ. думки Галицьких Українців“. Кінчає його 1907 роком. Другий том друкується і вийде в недовзі. Буде він присвячений передвоєнному семиліттю, в якому керма галицької політики всеціло спочивала в руках автора. В розмірно короткому часі, бо протягом двох років, дав др. К. Левицький перший огляд змагань Галицької України від переломового року 1848 аж до вибуху світової війни. І дав на ділі більше, як сказано в заголовку книжки. Так мається справа бодай з першим томом твору, в якому пильно підбирав досягнення Галицьких Українців на ріжних царинах національного життя до 1907 р. Правду кажучи, ще найменше в ньому „історії політичної думки“ тобто росту політичних ідей, посмаку сівачів цих ідей, звідкіля вони — ці ідеї напливали, як на галицькім ґрунті прищіплювалися, як громадянство на них реаґувало. Та щоби таку саме історію політичної думки написати, потрібно довгих підготовчих студій: треба би перекинути річники ґазет, копиці архівних мамантеріялів, приватних записок і тд. Словом — требаби працю розложити на роки. Бож це у нас зовсім занедбана нива. На стид і сором — не маємо досі солідної моноґрафії ні про одного з наших провідних людей. Навіть про Драгоманова ні! Хоч як це яскрава і приманлива для дослідника індивідуальність. Др. К. Левицький, виконуючи свій національний обовязок, йдучи за побажанням, поставленим до нього підчас ювилею його праці на народній ниві, кинув підвалини під студії над австрійським періодом Галицької Землі. В своїй праці він спирається в першу чергу на споминах і певній низці документів, розказуючи по порядку подію за подією. Його оповідання оживляється, чим глибше автор вже особисто входить в гущу національного життя. Тут він в своє оповідання вплітає щораз більше особистих помічень та ілюструючих фактів, дає читачеви змогу вчуватися — так би сказати — в „духа часу“. Др К. Левицький дав нашій все ще убогій політичній літературі дуже цінну книжку. Щоби це був добрий початок! Щоби в слід за сеніором наших політичних діячів пішли молодші дослідники і відкрили у весь зріст духове обличчя галицьких ґенерацій, які під подихом віщого слова Шевченка пішли на боротьбу з пітьмою, що століттями придавлювала Галицьку Землю, здобувалися на ціложивтєвий подвиг, зберігаючи безмежну віру в непропащу силу нації. Вони — наші попередники — промостили шлях, на який війшло сучасне покоління, перше покоління, що з крісом в руці боролося під українськими державними прапорами.

Історія – вчителька життя. А ось ми занедбали нашу найблизчу історію. І це нам треба відробити. З досвіду наших батьків мусимо черпати цілою пригорщею. І як слушно зазначує шан. автор „Історії політ. думки Гал. Українців“, тільки таким чином не будемо помилятися в тих справах, „в яких блудили вже наші батьки“.

З нетерпеливістю очікуємо появи другого тому твору дра К. Левицького. В ньому будуть обширно обговорені роки, в яких найбільш відповідальною особою в нашому політичному життю стає сам автор.

*М. Струтинський*

# Що чувати в світі?

У БОЛЦШЕВИКІВвсетаки не має спокою. Опозиція використала засідання ширшого Виконного Комітету Комітерну і там Зіновєв, Троцький і Каменев псували кров своїм противникам, цитуючи Маркса і Леніна, стараючись приєднати собі опозиційно настроєних комуністів других держав. Розуміється, опозиція провалилася, бо Комітерн є залежний від всесоюзної комуністичної партії, без грошевої помочі радянського державного скарбу не мігби напускати лисиць у збіжжа других держав і народів. — В білгородській „Росії“ публіцист Маслов пише, що революція змела в Росії 136.000 поміщицьких родин, на які спирався колись царат. Маслов каже, що колишні поміщики вже свідомі тепер цього, що земля пропала. На зїзді поміщиків — еміґрантів, який недавно відбувся, жадано тільки винагороди за землю. Тяжко відбилася революція на російській інтеліґенції. В 1897 (підчас першого загального спису населення) було міліон інтеліґентів. До 1917 р. це число значно зросло. Революція здесяткувала її (тиф 1919 — 21). Частина її перейшла до фізичної праці. За те після революції війшло до цеї верстви значне число нового елементу з поміж селянства і робітництва Стратила через революцію й робітнича верства, хоча революція робилася в її імени. В 1917 р. (на передоні большевицького перевороту) було в Росії 3 міліони робітників, а вже в 1921 р. тільки 1,200.000, в 1926 піднеслося до 2,300.000. Зменшилася заробітня плата, а в домашніх війнах згинуло богато кваліфікованих робітників. Маслов каже: „Російський робітник крім великої матеріяльної втрати поніс ще й втрату моральну, стратив віру в соціялізм, який був для нього релігією“. Одинокою верствою, яка зискала на революції, це — селяне. Зискали вони матеріяльно — десятки міліонів гектарів землі перейшли в їхні руки; зискали морально, бо революційні переходи навчили їх, що є верствою, якої ніяка сила не може знищити. Крівава большевицька влада мусіла перед ними капітулювати і йти на уступки їхнім домаганням. Крім селян приходить до себе по містах буржуазія. З початку большевики страшно її переслідували. В останніх часах побачили, що без неї не можна наладнати ні промислу ні торговлі. І ось ми свідками, як ця верства від пяти літ щораз більше поростає в силу. Показується, що життя сильніще від большевицької теорії. — В Москві появилися летючки, видані опозицією, в яких говориться: „Чи це комунізм, коли урядовці подорожують в спальних ваґонах, а робітники у ваґонах для худоби? Чи то комунізм, коли офіцери побирають платню двайцять разів більшу від жовнірів? Чи це комунізм, коли кваліфіковані робітники дістають 250 рублів місячно, а инші 25 руб.?“ Значить, опозиція Зіновєва мріє про поворот до воєнного комунізму. — Дуже розчаровані західно европейські комуністи, що вернули з Москви, куди їздили на засідання Комінтерну. Зіновєв там їм говорив: Рільнича продукція за 1925 рік представляє вартість 11,902.000.000 руб., а з неї 10,625.000.000 руб. є власністю приватною. Де, де — ті часи, коли були скасовані гроші, банки і промисл, коли було злочином проти комунізму мати склепик чи фільварочок. Що більше! Коли хтось сьогодня хоче в Рад. Союзі дійти до влади, мусить перше всього мати гроші... А Каменев казав: Підчас останніх виборів до громадських рад по селах на 830.000 вибраних 750.000 радних не належать до комуністичної партії, а 75% голов сільських рад — є куркулі. — Чого боїться опозиція? Щоби селянська стихія не змела з лиця землі комуністичної партії. Тому й з нею панькається влада, бо всеж вона комуністична.

АНҐЛІЙСЬКА політика все вміла пристосуватися до духа часу і в кожній справі своєчасно, відповідно до потреби змінити орієнтацію. Так недавно було м. и. в справі доміній. Так тепер зміняють Анґлійці фронт в китайській справі. Через три роки вони недоцінювали масового руху в Китаю (400 міл. населення!) і сліпо придержувалися букви договорів, які наслідком політичного розцвіту Китаю стратили своє значіння. Анґлійці, покликуючись на ці договори, до речі кажучи — колись вимушені на Китайцях, визнавали тільки центральне правительство в Пекіні, що забовязувалося додержувати цих договорів. Одначе Пекін при найліпшій волі не міг своїх зобовязань виконувати, бо все населення є проти упривілейовання чужинців. Зрештою супроти популярности кантонського правительства (південний Китай) Пекінови залишилася тільки тінь влади. Анґлія — не тільки сама не хотіла змінити своєї постави в Китаю, а ще й другі держави примушувала до наслідування своїх методів, мовляв — щоби громадяне других держав не нарікали, що мають в Китаю менші права, ніж Анґлійці. Завдяки такій політиці зросли в Китаю впливи большевиків. Це одначе не значить, щоби кантонське правительство було комуніствующим, як дехто думає. Ні! Воно є чисто націоналістичне. Воно хоче спекатися европейсько-американської „опіки“ і вести таку саму імперіялістичну політику, як ведуть другі держави. Побачивши, що впертість до добра не доведе, Анґлія на днях зробила різкий відворот і вислала до Ганков свойого представника для переговорів з Кантонським правительством. Можна сподіватися, що так само, як в инших справах, Анґлія поробить радикальні кроки в напрямі зєднання собі прихильности Китаю.

ІТАЛІЙСЬКИЙ диктатор — Муссоліні за всяку ціну хотівби зєднати собі прихильність своїх земляків, поширюючи границі Італії, здобуваючи терени, куди можнаби перекинути надвижку населення. Всюди нюхає, чи не можнаби що урвати. Має апетит на італійську частину Швайцарії (Тессін) і на французьку Ревієру в Европі. Манить його Туніс, Альжир, Танжер і Марокко в північній Африці. А в Тунісі італійська еміґрація найчисленніща з европейських. Тому Муссоліні хотівби підпорядкувати собі туніського султана. Та біда: Франція стоїть на перешкоді. В Альжирі італійське населена на більше множиться, як французьке. Італізація росте. Одначе тяжко дати собі раду з Францією. Муссоліні пробує використати французько еспанські непорозуміння в справі Танжеру, тому попирає еспанські претенсії, щоби повалити анґлійсько-французько-еспанський договір в справі Танжеру, довести до скликання нової конференції в цій справі і при цій нагоді щось зарвати для Італії. Де може, там підставляє Муссоліні ногу Франції. А вона так само відвдячується Італії. Коли минулого року Італія в порозумінню з Анґлією хотіла накинути Абісінії протекторат над частиною її території, Франція підмуштрувала абісинське правительство (Абисинія належить до Союза Народів) і перечеркнула заходи Муссолінія. Мимоходом зазначимо, що Анґлія попирала в цім випадку Італію тому, бо хотіла в сусідстві Абисинії (в Судані) скріпити свою точку опору і поширити водні резервоари для потреб плянтацій бавовни. Старі порахунки має Італія з Францією в Сирії (Мала Азія). Має теж жаль до Франції за те, що не допустила її до захоплення смирненської пристані. Не добрим оком дивиться Франція на заходи Муссолінія в напрямі опанування Середземного Моря. Гнівним оком дивиться на Італію Югославія за договір з Албанією. Для Югославії Альбанія важна з господарських оглядів: тут вона може мати поважніщий доступ до моря. А для Італії Альбанія важна зі стратеґічних оглядів. Усадовившись в Альбанії, Італія закорковує Адрийське Море, яке вона й називає „нашим морем“. І за це теж негодує на Італію Франція. Як бачимо, Муссоліні не боїться зєднування собі ворогів. — На днях в Римі підписав Муссоліні договір з Німеччиною. Ойго тото буде крутити носом Франція.

# ВСЯЧИНА

**З надходячим Різдвом Христовим шлемо нашим передплатникам, читачам, співробітникам і прихильникам щирі бажання веселих свят! Христос рождається!**

**Вальоризація заставних листів Земельного Банку Гіпотечного, Спілки Акційної у Львові.** На основі конверзійного пляну, затвердженого Міністерством Скарбу, 4½% Заставні Листи Земельного Банку Гіпотечного, зістали звальоризовані й будуть перестемпльовані як слідує:

Листи заставні видані в Коронах: Емітовані перед 1. серпня 1914 р.: Корон 10.000 на Зол. 643·15, К. 2.000 на Зол. 128·62, К. 1.000 на Зол. 64·31, К. 200 на Зол. 12·86, К. 100 на 6·43. — Емітовані від 1. серпня 1914. до кінця 1918 р.: Корон 10.000 на Зол. 305·50, К. 2.000 на Зол 61·10, К. 1.000 на Зол. 30·55, К. 200 на Зол. 6·10, К. 100 на Зол. 3·05. — Емітовані в 1919 р.: Корон 10.000 на Зол. 43·64, К. 2.000 на Зол. 8·72, К. 1.000 на Зол. 4·36, К. 200 на 86 ґр. К. 100 на 43 ґр.

Листи заставні в марках на блянкетах коронових: Емітовані в 1920 р.: Марок 7.000 на Зол. 7·12, Мк. 1.400 на Зол. 1·42, Мк. 700 на 71 ґр., Мк. 140 на 14 ґр., Мк. 70 на 7 ґр. Емітовапі в 1921 р.: Марок 7.000 на Зол. 1., Мк. 1.400 на 20 ґр, Мк. 700 на 10 ґр., Мк. 140 на 2 ґр., Мк. 70 на 1 ґр.

Купони від сконвертованих Заставних Листів з 1. січня 1926 і 1. липня 1926 будуть виплачувані від 1. січня 1927., а купони з 1. січня і 1. липня 1927. в дни 1. липня 1927. по чім Управа Банку видасть посідачам Листів Заставних затальони нові аркуші купонові.



# НОВИНКИ.

**Ніхто непризнається до скарбу.** На одному з льондонських двірців в ґардеробі стояв через три роки пакунок. Ніхто не зголошувався. Тому його отворено. Найдено в ньому дорогоцінні речі на 3000 фунтів штерлінґів. Все це походило з крадіжей. Одначе чому ніхто по пакунок не зголосився годі провірити.

**Наслідки батьківського рахунку.** В Кремениці на Волині збожеволів 17 літний Яків Мандель, Довели його до цього батьки — старовіри, які хотіли оженити сина з удвоє старшою від нього жінкою. Хлопчина нехотів її, бо був залюблений в жидівочці, своїй ровесниці. Та батьки ніяк не хотіли відступити від свойого пляну. Хлопчина з розпуки зійшов з розуму і його відвезено на Кульпарків.

**Деморалізація серед молоді.** В Журавниках коло Білки шлях. жив на воєнній стопі зі своєю мамою 19-літний хлопець Юстин Мищин. На днях хлопчисько ґдесь роздобув кріс і в хаті в присутности 11-літньої сестри цільним вистрілом відібрав собі життя, кажучи: „маю когось забити, краще сам забюся“.

**Стережіться перед ґрипою.** На дворі потепліло і через зміну воздуха люде легко перестуджуються. В деяких місцевостях лютує пошесть ґрипи. Заразлива недуга. Треба берегтися перед нею в ось який спосіб: не стикатися близче з хорими на ґрипу; не цілувати в уста хорих на інфлюенцу; полокати уста і горло водою з домішкою кисиневої води (можна дістати в кожній аптиці); не замітати на сухо долівки в кімнаті, де лежить хорий. Хто занедужає, нехай зразу кладеться до ліжка заживши порошок хінини або аспірини. Не вставати з ліжка ще раз кілька днів після того, коли недуга вже минула, бо саме тоді найскорше дістається запалення легких.

**З жалю за мікадом.** В Будапешті зробив собі „гаракірі“ молодий Японець на вістку про смерть мікада, завдаючи собі в живіт 15-тицементрову рану. „Гаракірі“ — це старий японський звичай, знесений в мив. століттю.

**Фальшивий син наслідника престола.** В Німеччині трапилася серед монархістичних кол неприємна пригода. В одному більшому місті появився молодий хлопець — дуже подібний до сина німецького престолонаслідника. Властитель готелю, в якому замешкав молодий хлопець, — по переконанням монархіст і ріжні високопоставлені особи стали з ним дуже панькатися, робити йому ріжні гонори. А він, полапавшись, що на людській наївности можна заробити, відігрівав бездоганно свою ролю, натягаючи богатих людей на більші та менші суми.

**Злочин все вийде на верх!** 8 літ тому згинув дивною смертю надлісничий в добрах бар. Ґредля в Сколю — Гуґо Кованда. Найдено його труп в ярі, куди злетів він з гори разом з повозом, кіньми і фірманом. На днях причина смерти виявилася. Командант поліції побачив у Андрія Сурановича золоту папіросницю і забажав довідатись, звідки має її. Припертий до муру признався: зрабував папіросницю і 14 тисяч корон у Кованди, засівшись разом Мих. Бурієм і Олексою Галином. Вбивши Кованду і фірмана, запровадили повіз над беріг пропасти і затяли коней. Спільники Сурановича не живуть: один згинув від кулі гаєвого, другий помер в тюрмі.

**Труп вратував перед злодіями.** В Сухій на Закарпаттю закралися злодії до хати господаря Боднара. Засвітили свічку і побачили на постелі труп жінки. З переляку втікли. Мертва жінка — це була теща Боднара.

**Літак на послугах любови.** В Анґлії недавно трапилася ось яка пригода: молодий син одного богатого промисловця любив газардові гри. Програвав не тільки те, що діставав від батька, але й ще позазичувався на право і ліво. Вкінці батько оголосив в ґазетах, що не буде платити векслів сина. Тоді надійний син став залицятися до доньки одного банкира. Таким чином хотів роздобути гроші. Одначе банкир не хотів й чути, щоби дочка вийшла заміж за картяра. Тому молодята вирішили втекти до Парижа і там побратися. Написали до батька листа і виїхали поспішним потягом. Яке-ж неприємне було їхнє здивування, коло вони, приїхавши до граничної стації, застали там батька, який, прочитавши листа, сів на літак, перегнав голубят, на стації в Doover взяв доньку за руку, всадив до літака і вернув до Льондону. Перечислився молодий картяр: поспішний потяг робить на годину 95—110 кільометрів, а літак 200—280. Не везло в картах, не повезло і в любови.

**Виродн.** В одному місточку на Поморю повісив Лєон Ґловацкі на дроті свою 70 літню маму. Цей вирод має 7 братів. Всі вони бандити. Шістьох з них відсиджує кількалітню тюрму. Лєон вдає тепер душевно хорого.

**Історія одного важкого налогу.** Колюмб, що відкрив для Европи Америку, був першим Европейцем, який бачив тютюн. Він завважив, що туземне населення (яке, доречі кажучи, названо Індіянами тому, що Колюмб шукав морської дороги до Індій в Азії і припадково тільки натрапив на Нову Землю) що населення смокче грубий звиток запаленого на кінці листя завиненого в листок кукурудзи, та випускає з губи дим. Це були первісні сигара. До Еспанії привіз тютюн Еспанець Петрус Амблєрія 1511 року (автор першої книжки про Америку). Французький посол у Лісбоні Ніко (Nicot) привіз тютюн до Парижа, від того походить назва nicotina (отрута, що є в тютюні). Перша фабрика табаки повстала у Севілі в Еспанії. В 1634. році перейшов звичай курення до Риму і тут так поширився, що аж папа Урбан VIII. видав окрему буллю проти курення. Цю буллю скасовано щойно в 1724. році. Церква і держава боролися довго проти „пекольного диму“, як тоді говорилося. В Росії ще в 1634 році обтинали за ніс курення. Одначе не вдалось здавити цей наліг, що поширювався щораз то більше і держава змінила своє поступовання та наложила на тютюн податки. Все-ж таки прилюдне курення, головно курення на вулиці, було в Европі довгий час заборонено, бо аж до 1848 року. Тютюневий монополь заведено в Австрії 1670 р. відтак у Франції 1674 р. Його знесла велика французька революція, але Наполєон I. привернув його назад. В Німеччині нема тютюневого монополю, тільки продажний податок, в Америці є податок фабричний на тютюн. Спершу курили в Европі файку, відтак (від 1700 року) сигари. Німецькі романтики закурювалися пристрасно сигарами, за що дуже лаяв їх найбільший німецький поет Ґете. Сигарки (папіроси) курять щойно від несповна 100 літ. Вони тепер найбільш поширені, тільки одного ще не навчилися в Европі від Еспанців: скручувати собі сигарку одною рукою в капшуку — що вони роблять з великою зручністю. Та ледви чи й значои цю штуку, моглиби ми, Українці, пускати з димом більше майна, чим це робимо тепер.

**Скільки є Жидів в Радянському Союзі?** Недавній спис населення в Радянському Союзі виказує 145 міліонів населення. В цім числі є три міліони Жидів. Найбільше Жидів живе на Украні, бо аж 1,900.000 душ. На Росію і Білорусь припадає пів міліона Жидів, на инші краї 100 тисяч. Число Жидів бюрових робітників з їхними родинами виносить 500 тис., значить, що шестий Жид живе з урядничої пенсії.

# НАДІСЛАНЕ.

За надіслане Редакція не відповідає

**Оголошення.**

На основі ухвали Надзірвої Ради дня 21. IV, 1926. і Загальних Зборів з дня 13. мая 1926. підписана управа Господарсько-Кредитової Спілки „ДОБРОБИТ“ кооперативу з обмеженою порукою в Ярославі повідомляє отсим П. Т. Членів, що кождий член, котрий не вплатив на доповнення повної висоти свого уділу 20 зол. за один заявлений уділ може ще до трьох місяців ц. є до дня 30. липня 1926. свій уділ доповнити, бо в противному случаю зістане зчеркнений з реєстру членів. Ярослав, дня 15. мая 1926. За Управу: О. ГУРА Ярослав м. п., — ПАНЬКІВ Петра м. п.

За [illegible] видає Степан Навроцький.

З друкарні Кноллєва і Сина в Перемишлі.